

**Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond**

**EESTI-PILT
HELSINGIN SANOMATES
AASTATEL 1999 JA 2002**

Bakalaureusetöö

**Katri Sipilä
Juhendaja: professor Epp Lauk**

Tartu 2005

1.SISSEJUHATUS.....	3
1.1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD PILDIUURIMUSELE.....	5
1.2. UURIMISKÜSIMUSED JA –HÜPOTEESID.....	6
1.3. EESTI OLULISEMATEST SÜNDMUSTEST AASTATEL 1999 JA 2002.....	7
2. EESTI-PILT SOOMES LÄBI AEGADE.....	15
2.1. VARASEMAID UURINGUID SOOMLASTE EESTI-PILDIST.....	23
3. TÖÖS KASUTATUD MATERJAL	29
4. KONTENTANALÜÜS.....	30
4.1. Artiklite esinemissagedus aastatel 1999 ja 2002.....	40
4.2. Teematika.....	40
4.3. Tegelased.....	57
4.4. Lugude väärtustamine.....	58
4.5. Žanrid.....	58
4.6. Autorkond.....	59
4.7. Allikad.....	59
4.8. Hoiakud.....	59
4.9. Kokkuvõtte kontentanalüüsist.....	61
5. DISKURSUSEANALÜÜS	67
5.1. Veel on palju õppida.....	75
5.2. Oht.....	81
5.3. Kasu.....	85
5.4. Iseseisev ja otsusekindel eurooplane.....	88
5.5. Põhjanaanaber aitab.....	92
5.6. Järeldused diskursuseanalüüsist.....	94
6. DISKUSSIOON.....	99
KOKKUVÕTE.....	100
SUMMARY.....	103
KASUTATUD KIRJANDUS.....	108
LISAD.....	110

1. SISSEJUHATUS

Aja jooksul on Helsingin Sanomate huvi ja suhtumine Eestisse ning eestlastesse muutunud. Kui võrrelda näiteks selle aasta ja kahekümne aasta taguseid numbreid, kujuneks Helsingin Sanomate Eesti-pilt väga erisuguseks. Enne Eesti taasiseiseisvumist oli soomlaste Eesti-pilt küllaltki udune, tänapäeval aga tehakse Soomest Eestisse igal aastal mitu miljonit reisi ja kui mitte isiklike kogemuste, siis vähemalt teabevahendite kaudu on kindlasti igal täiskasvanud soomlasel kujunenud mingisugune arusaam Eestist.

Käesolevas uurimistöös uuritakse, missugune oli Eesti-pilt Helsingin Sanomates aastal 1999 ja aastal 2002, eelmise aastatuhande viimasel aastal ja uue aastatuhande alguses. Valitud kaks perioodi võimaldasid võrrelda kahe perioodi erinevusi, aga ka 1999. ja 2002. aasta Eesti-pildi sarnasusi.

Selle uurimistöö tulemused annavad informatsiooni Soome kõige mõjuvõimsama väljaande veergudel konstrueeritud Eesti-pildi olemusest 20. ja 21. sajandi vahetusel. Helsingin Sanomate (edaspidi HS) Eesti-pildi mõju ei tasu alahinnata, sest iga päev loeb HS-i üle miljoni soomlase ja samal ajal pannakse selle juhtkirju, uudiseid, reportaaže ja kommentaare tähele ka Eestis. Eestlased ja soomlased on lähedased nii keeleliselt kui ka geopoliitiliselt ja pärast Eesti taasiseiseisvumist aastal 1991 on Eesti ja Soome suhted olnud pidevalt jutuaineks. HS-i Eesti-teemalised kirjutised on Eesti ja Soome vahelises suhtes oluline mõjutegur, aga samas ka suhte intensiivsuse indikaator.

Uurimistöö meetoditena on kasutatud nii kontent- kui ka diskursuseanalüüsi. Neljanda peatüki kontentanalüüs toob välja, kui tihti ja kes HS-is neil aastatel Eestist kirjutas, mis olid lugude põhilised teemad ja kes olid tegelased ning millises toonis Eestist kirjutati. Veelgi mitmekülgsema ja huvitama pildi annab viienda peatüki diskursuseanalüüs, milles on uuritud, kuidas ajaleheartiklite autorid loovad mõnikord märkamatult keelt kasutades sotsiaalset tegelikkust ja sellega osalevad pildi kujunemisprotsessis.

Kuuendas peatükis tuuakse välja, millistest teoreetilistest kontseptsioonidest on töös lähtutud. Seejärel heidetakse pilk kaugemale minevikku ja selgitatakse, kuidas Eesti-pilt Soomes on välja näinud 19. sajandi keskpaigust kuni 20. sajandi lõpuni. Pärast seda esitletakse mõningaid soomlaste Eesti-pildist tehtuid uuringuid. Nii Eesti-pilt Soomes kui

ka Soome-pilt Eestis on äratanud ja äratav ikka veel huvi uurijate seas mõlemal pool Soome lahte – eestlased ja soomlased on ju alati usinad teada saada, kuidas nendesse mujal maailmas suhtutakse ja veelgi enam: kuidas just soomlased suhtuvad eestlastesse ja vastupidi.

Tartu Ülikooli ajakirjanduse osakonnas on varem tehtud uurimistöid selle selgitamiseks, missugune on Eesti-pilt olnud teiste riikide ajalehtedes. Janno Toots uuris oma magistritöös, kuidas on eestlastesse suhtutud Saksa suurimates ajalehtedes. Kristel Vaino uuringute fookuses oli Eesti-pilt Rootsi ajalehtedes. Ella Kanninen uuris asja teiselt küljelt ja selgitas oma bakalaureusetöös, mida Postimees ja Päevaleht kirjutasid Soomest ja soomlastest kahel erineval perioodil. Asso Ladvat huvitas asi teistpidi: milline pilt konstrueerus Eestist Soome väljaannetes, nende hulgas HS-is aastatel 1990-93. Käesoleva tööga jätkatakse samal teemal ja uuritakse, milliseks kujunes Eesti-pilt HS-is kümme aastat pärast Ladva uuritud perioodi.

1.1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD PILDI-UURIMUSELE

Esimesed pildi-uurimused pärinevad Ühendriikidest ja Jaapanist. Viimaste aastakümnete jooksul on pildi-uuringuid tehtud üsna intensiivselt nii ajaloo, sotsiaalpsühholoogia kui ka rahvusvaheliste suhete alal. Melvin Smalli järgi on pildi-uurimus oma iseloomult kaugeleulatavam kui avaliku arvamuse küsitlused. Pilt on pikaajalisem ja kindlam kui arvamus või hoiak ja see on lihtsam tegelikkusest, mida see kujundab. (Fält: 2002:7-8).

Pildi-uurimusele on iseloomulik, et kui uuritakse, mis on olnud piltide funktsioon, kuidas nad on moondunud ja muutunud, õpitakse samas ka midagi pildi loojast, vaatlejast, subjektist. Inimeste käsitused teistest inimestest ja kultuuridest sõltuvad nende oma maailmapildist, mille kujunemist mõjutavad aeg, koht, kohtumistingimused, isiklik taust, kasvatus, isiklikud põhijooned, poliitilised tingimused ja võimusuhted, mis domineerivad selle aja jooksul, kui inimestel kujunevad teatud arvamusel. Kõige olulisem on, mida pildiobjekt tähendab vaatleja jaoks tema oma soovide ja kartuste lähtudes hetkel, millal muutuvad realiteedid annavad uue tähenduse mingile pildiosale ja millal muutuvates poliitilistes tingimustes positiivsed ja negatiivsed pildid kõrvaldavad üksteist. (Fält: 1982:11).

Pildile teisest riigist on omane staatilisus. Konstrueerumisaasta olevat pilti nimetatakse pildiuurimuses massipildiks. Massipilti iseloomustab stereotüüpilisus ja tugeva positiivse ning negatiivse kriitika esitamine. Enne massipildi purunemist on vaja suurt murrangut pildiuuringu objektis või pildi moodustavas situatsioonis. (Koivisto: 1992:321).

Kari Alenius kirjeldab pilti järgnevalt.

Pilt on käsitlus, mis moodustub inimese mõttes siis, kui kõik see informatsioon, mida ta ühest või teisest asjast on teada saanud, kujuneb osaks tema üldisest maailmapildist. Ka indiviidi hoiakud, arvamusel ja uskumusel on pildi sees. Pildi kujunemisele mõjuvad indiviidi minevik ning elukeskkond; tähtsusel omavad ka hirmud, soovid ja eesmärgid. Pilt "muulastest" sisaldab tavaliselt ka negatiivseid jooni. Pildid lihtsustavad tegelikkust, mida nad peegeldavad, ja on laiemad ja stabiilsemad kui arvamusel. Pildi muutumine nõuab tavaliselt palju uut informatsiooni või siis mingit olulist sündmust. (Alenius 1996: 11-12).

Nende määratluste põhjal võib teha järelduse, et lugedes HS-i veergudelt Eestist ja eestlastest kirjutatud artikleid, ühendab soome lugeja saadud informatsiooni oma peas teadmistega, mis olid tal Eestist juba varem. HS-i Eesti-pilt ei ole nii-öelda üksinda "süüdlane" soomlaste Eesti-pildi kujunemisele, aga suur tähendus sellel siiski on.

1.2. UURIMISKÜSIMUSED JA -HÜPOTEESID

Käesoleva uurimistöö eesmärk on uurida Eesti-pilti HS-is aastatel 1999 ja 2002. On vaja uurida Eesti ja Soome suhteid ka ajalooliselt, sest minevik loob tausta ajakirjandusele. Huvitav on vaadelda varasemaid Eesti-pildist tehtud uuringuid ja võrrelda, kas nende ja käesoleva töö tulemused sarnanevad üksteisega või on erinevad. Oluline on leida vastused küsimustele: millised olid peamised teemad, millega seoses Eestist aastatel 1999 ja 2002 HS-is kirjutati? Kui tihti Eestist ja eestlastest kirjutati? Millises toonis Eestist kirjutati? Millised diskursused olid olemas? Kas oli märgata erinevusi aastate 1999 ja 2002 piltide vahel?

Uurimistöö alustamisele eelnes oletus, et HS-i Eesti-pildi kujunemisele võiks mõju avaldada kõigepealt Eesti ja Soome suhte ajalooline taust. Ka sündmused ja muudatused, mis Eestis aastate 1999 ja 2002 jooksul toimusid, mängiksid olulist rolli. Oli ka oodata, et pilt peegeldaks eeskätt Soome huve.

1.3. EESTI OLULISEMATEST SÜNDMUSTEST AASTATEL 1999 JA 2002

Enne HS-i Eesti-teemalistesse artiklitesse süvenemist on kindlasti mõistlik välja tuua Eesti tähtsamad sündmused kõne all olevate aastate jooksul. Tallinna-Kustannus Oy Eesti-kroonikad (Viro-vuosikirja 2000, 2001 ja 2003. Toim. J. P. Havia. Tln: Tallinna kustannus Oy, 2000, 2001 ja 2003, lk. 83-88, 100, 111-117) tõstavad esile tipp-sündmused, mis oleksid võinud ületada ka HS-i uudiskünnise. Mõningaid Eestile olulisi sündmusi oli leida ka Eesti välisministeeriumi koduleheküljelt (www.vm.ee/est/). Huvitab aga, kas HS nendest sündmustest kirjutas ja kui mitte, siis millest kirjutas?

Aasta 1999

Jaauar aastal 1999 oli umbes 116 000 Eestis elavat venelast registreerinud end Vene kodanikuks. Teede- ja sideminister Raivo Vare nentis, et Eesti valitsus suhtub eitavalt Rootsis tekkinud mõttesse tõsta Estonia laeva vrakist üles surnukehad. Kuu lõpus tuli Tallinnas president Lennart Meri algatusel kokku rahvusvaheline komisjon, mille eesotsas tegutses minister Max Jakobson. Komisjoni ülesandeks oli uurida Eestis või eestlaste vastu aastatel 1940-1991 toime pandud inimõiguste rikkumisi. (J. P. Havia, 2000: 83).

Veebruar osalesid Põhjamaade ning Baltimaade peaministrid Põhjamaade nõukogu ja Balti nõukogu ühisel parlamentäärade koosolekul Soome eduskunnas. Helsingin Satama teatas, et laevareisijate arv oli ületanud 8,6 miljoni. Tallinna liinide osa sellest oli 5,8 miljonit ja Stockholmi osa 2,6 miljonit inimest. Teede- ja sideminister Raivo Vare kohtus Venemaa Lukoili juhataja Vagit Alekperoviniga. Vare ütles, et Eesti transiidi tulevik sõltub raudteevõrgu arenemisest. Eesti Vabariigi 81. aastapäeva tähistati nii Tallinnas kui ka Helsingis (J. P. Havia, 2000: 84). Tartus avati Balti Kaitsekolledž (www.vm.ee/est/).

Märts sai Riigikogu valimistel kõige rohkem kohti ja hääli Keskerakond (28/ 23,43%). Isamaaliit sai 18/ 16,06%, Reformierakond 18/ 15,93%, Mõõdukad 17/ 15,21%, Koonderakond 7/ 7,58%, Maarahva erakond 7/ 7,27% ja venelaste Ühinenud Rahvaerakond 6/ 6,13%. Hääletusprotsent oli 55,8%. Isamaaliit, Reformierakond ja Mõõdukad kirjutasid alla valitsuslepingule. Peaministri kandidaadiks nimetati Mart Laar. President Lennart Meri

avas Riigikogu esimese istungi. Spiikeriks valiti Toomas Savi (Reformierakond), esimeseks asespiikeriks Tunne Kelam (Isamaaliit) ja teiseks asespiikeriks Siiri Oviir (Keskerakond).

Kolme erakonna enamusvalitsus hakkas tööle Mart Laari juhtimisel. President Meri sai 70-aastaseks. (J. P. Havia, 2000:84-85). President Lennart Meri oli Liberaalse Internatsionaali kongressil Brüsselis, kus talle anti üle Vabaduse auhind. Töövisiidil Prantsusmaal anti talle üle Aasta Eurooplase auhind (www.vm.ee).

Aprillis hakati Stockmanni kahekordset Tallinna kaubamaja ehitama viiekordseks. Tartu linnavalitsus teatas, et loobub majanduslike põhjuste tõttu plaanist muuta endine Raadi sõjalennuväli tsiviillennuväljaks. Iga seitsmendal eestlasel oli võimalus kasutada arvutit. Internetti kasutas iga päev 50 000-60 000 inimest. Peaminister Mart Laar külastas Soomet, kus ta kohtus oma ametivenna Paavo Lipponeniga. Lipponen tõstis esile kaks probleemi: soomlaste omandi tagastamise Eestis ning laevabokoti. (J. P. Havia, 2000:85) Ka välisminister Toomas Hedrik Ilves käis visiidil Soome Vabariigis (www.vm.ee).

Mais nimetas president Lennart Meri Eesti uueks suursaadikuks NATO juures Sulev Kannikese. Soome Panga uuringute järgi meeldis välismaa investeerijatele Balti riikidest kõige rohkem Eesti. Riigikogus moodustati Eesti-Vene-sõprusrühm 35 liikmega. Juhatajaks valiti Jüri Adams ja juhataja asetäitjaks Sergei Ivanov. Eesti esimene suursaadik Küproses Jaak Jõerüüt esitas oma volikirja president Glafcos Cleridkesele. Jõerüüt oli Eesti suursaadik Itaalias ja ka Maltal. Eesti oli Eurovisiooni lauluvõistlustel kuues Evelin Samueli esitatud lauluga "Diamond of Night". Võistlused toimusid Jeruusalemmas. (J. P. Havia, 2000: 85-86). Avati Eesti Vabariigi aukonsulaat Soomes Kotka linnas (www.vm.ee).

Juunis teatas Eesti Loto liitumisest Viking Lotoga. Viking Lotot sai Eestis mängima hakata alates 2000. aastast. President Meri kohtus president Ahtisaariga Helsingis. Presidendid rääkisid Eesti-Soome suhetest ning Ahtisaari koostööst Serbia juhtkonnaga. Eesti, Soome ja Vene rannavalveüksused viisid läbi ühise merepäästeharjutuse Läänemerele. Võidupäeva paraad toimus Valgas. Eesti ja Austria kirjutasid alla viisavabaduslepingule. Eestil olid nüüd samasugused lepingud kõikide EL-i riikidega. (J. P. Havia: 2000, 86). Toimus Inimsusvastaste Kuritegude Uurimise Rahvusvahelise Komisjoni istung Tallinnas. Nagano olümpiamängude

puhul välja antud Eesti postmark pälvis Rahvusvahelise Olümpiakomitee tunnustuse. Välisminister Ilves osales Soomes Euroopa Liidu Põhjadimensiooni teemalisel arutelul ja konverentsil "Sajandivahetuse võimalused ja väljakutsed" (www.vm.ee).

Juulis kohtus välisminister Toomas Hendrik Ilves oma kolleegi Tarja Haloneniga Tallinnas. Kõneaineks olid EL ja Põhjadimensioon. Välisminister Ilves võttis osa Helsingis toimunud EL-i riikide parlamentide väliskomisjonide juhatajate koosolekust. (J. P. Havia, 2000: 86).

Augustis olid Eesti töötajate palgad Baltimaades kõige suuremad. Aasta 1999 esimeses kvartalis oli Eesti keskmine palk 290,90 USA dollarit, Lätis 229,43 USA dollarit ja Leedus 257,98 USA dollarit. Soome armees teeninud eesti vabatahtlike (Soome-poiste) Eestisse tagasitulekut tähistati mälestustahvliga Hango Kuningattarenuvoorel ja mälestusmärgiga Paldiski luterliku kiriku pargis. Soome-poised naasid Eestisse 55 aastat tagasi. Eestis, Lätis ja Leedus tähistati Balti keti 10. aastapäeva näituste, kontsertide ja jumalateenistustega. (J. P. Havia, 2000:87). Lennart Meri käis töövisiidil Soomes (www.vm.ee).

Septembris teatas Eesti Tööturuinstituut, et augustis oli Eestis 43 100 töötut tööotsijat, mis moodustas 5 protsenti kõikidest tööealistest. Haridusministeerium teatas oma plaanist asutada Narvas venekeelsetele õpilastele kool, mille õpetuskeeleks oleks eesti keel. Eestis meenutati reisilaeva Estonia huku 5. aastapäeva. Estonia ohvrid said uue mälestusmärgi Saaremaale Mustjala vallas. Mustjala vald asub Eestist kõige lähemal õnnetuskohale. (J. P. Havia, 2000: 87).

Alates **oktoobri** esimesest päevast ei saanud Eestisse saabujad enam osta viisat Eesti piiril, vaid pidid selle muretsema enne riigi konsulaatidest välismaal. President Meri esines koos Soome, Läti ja Leedu presidentidega Jyväskylä Ülikoolis toimunud seminaril. Teemaks oli "Kümme aastat külmast sõjast". Eesti välisministeeriumi kantseleiülem Indrek Tarand kohtus Genfis ÜRO asepeasekretär Vladimir Petrovskiga. Arutleti näiteks selle üle, kas võiks Rahvaste Liidu 1930. aastate Eestit puudutavad arhiivimaterjalid üle anda Eestile. Eesti valitsus otsustas loobuda suveaja kasutamisest. Valitsuserakondadel läks hästi kohalikkude omavalitsuste valimistel. Kolm valitsuserakonda said ligikaudu 2/3 linnade volikogude kohtadest. Balti

Nõukogu kirjanduspreemia sai Jaan Kross. Johannes Käbin, kes töötas EKP Keskkomitee 1. sekretärina aastatel 1950-78, suri Tallinnas 94-aastaselt. Tallinna uus linnavolikogu valis juhatajaks reformierakondlase Rein Voogi. Tallinnas toimus kõrgetasemeline rahvusvaheline konverents "Estonia and the EU: Estonia on Its Way to a Changing Europe". Esinesid ka Soome ja Eesti presidendid. Tallinna linnapeaks valiti isamaaliitlane Jüri Mõis, kes kogus 64-liikmelises linnavolikogus teisel hääletamisel 33 häält. (J. P. Havia, 2000:87-88).

Novembris kohtusid Põhjamaade ja Baltimaade peaministrid Stockholmis. Päevakorras olid koostööküsimused ja EL-i laienemine. Eestist sai WTO liige. (Sealsamas, lk. 88). Soome president Ahtisaari käis visiidil Tallinnas ja Eesti president Meri Soomes. (www.vm.ee).

Detsembris tähistati Tartu Ülikoolis eestikeelse õpetuse 80. aastapäeva. Emori arvamusuuringu järgi toetas enamus Balti riikide elanikest surmanuhtluse kasutusele jätmist. Kõige rohkem oli pooldajaid Eestis: kokku 64%. Balti riigid ja Soome leppisid Helsingis kokku politsei-, piirivalve- ja tollikoostöö nimel. Eesmärgiks oli tõrjuda suurenevat, üle piiride ulatuvat kuritegevust. Riigikogu kiitis heaks 2000. aasta riigieelarve. Selle lõplikuks summaks sai 28,53 miljardit krooni. (J. P. Havia, 2001:100).

Aasta 2002

Aasta alguses kinnitas president Arnold Rüütel Eesti riigieelarve aastaks 2002. Selle lõplikuks summaks sai 33,13 miljardit krooni. Kolme erakonna valitsus Mart Laariga eesotsas teatas valitsuse lagunemisest. President Rüütel oli töövisiidil Riias, kus ta kohtus Läti presidendi Vaira Vike-Freibergaga ja Leedu presidendi Valdas Adamkusega. Kõne all olid näiteks NATO ja EL. President Rüütel nimetas Reformierakonna juhi Siim Kallase peaministriks. Eesti parlament võttis vastu Siim Kallase peaministriks hääletega 62 : 31. President Rüütel pidas Helsingi Ülikooli aulas loengu "Eesti prioriteetidest". Reformierakonna ja Keskerakonna uus valitsus andis piduliku vande ja alustas tööd. Eestis võeti kasutusele isikutunnistused. Uus isikutunnistus tehti kõigile kohustuslikuks. (J. P. Havia, 2003, lk. 111).

Veebruaris võitis suusataja Andrus Veerpalu Salt Lake City taliolümpiamängudel suusatamises meeste klassikalise stiili 15 kilomeetri distantisi. Eesti välisminister Kristiina Ojuland käis ühepäevasel töövisiidil Soomes. Eesti Vabariigi 84. aastapäeva tähistati muu hulgas Tallinnas ja Helsingis. (Sealsamas, lk. 111).

Märtsis kohtus peaminister Siim Kallas Soomes president Tarja Haloneni ja peaminister Paavo Lipponeniga. Balti riikide peaministrid kohtusid Londonis Suurbritannia peaministri Tony Blairiga. Päevakorras olid näiteks NATO, EL ja Vene-suhted. Eesti võitis Venemaa 2 : 1 jalgpalli sõpruskohtumisel Tallinnas. 18 Eesti ärimeest kinkis 934 krooni "Lennart Mere Euroopa-fondile". Paljud ärimehed reisisid koos Merega tema presidendiaja jooksul. Nüüd tahtsid nad saata Mere välismaale (Sealsamas, lk. 112). Soome Vabariigi väliskaubandus- ja Euroopa Liidu asjade minister Jari Pekka Olavi Vilén oli töövisiidil Eestis (www.vm.ee).

Aprillis alustas Eesti kaitseväge juhataja, viitseadmiral Tarmo Kõuts kolmepäevast Soomevisiiti. Võõrustaja oli Soome Sõjaväe komandör, admiral Juhani Kaskela. Pärast aastatepikkust väitlust registreeris Eesti siseminister Eestis Õigeusu Kiriku, mis allub Moskva patriarhaadile. ES Turu-uuringute küsitluse järgi pooldas küsitlusele vastanud inimestest 53% Eesti NATO liikmeks saamist, 25% oli selle vastu ja 22% ei väljendanud oma arvamust. (J. P. Havia, 2003:112). Välisminister Kristiina Ojuland esines Helsingis Tuglase Seltsi seminaril ettekandega "Soome Eestis" (www.vm.ee).

Maikuu oli Eesti kaitseminister Sven Mikser Brüsselis koosolekul, kus kohtusid EL-i riikide, EL-i taotlejariikide ning Islandi ja Norra kaitseministrid. Eesti ja Venemaa volikogud leppisid kokku piiripunktides üle. Tallinnas toimus Eurovisiooni lauluvõistlus, Läti võitis. Soome ametiühingute keskorganisatsiooni SAK Soome Gallupilt tellitud uuringu järgi arvas viis protsenti eestlastest, et nad sõidaksid "täiesti tõenäoliselt" aeg-ajalt Soome tööle pärast Eesti EL-i liikmeks saamist. Umbes 55 000 eestlast viibiks nii-öelda ajuti Soomes. Tallinna keskaegse Pühavaimu kiriku torn põles maha. (J. P.Havia, 2003:112-113). ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (ECE) 57. aastaistungjärgul valiti ECE eesistujaks esmakordselt Eesti Vabariigi esindaja, Eesti alaline suursaadik ÜRO ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide juures Genfis Clyde Kull (www.vm.ee).

Juunikuus toimus Eesti ingerisoomlaste liidu XII laulu- ja rahvatantsupidu Keilas. Hiina president Jiang Zem külastas Eestit. 14. juunil oli Eestis 1941. aasta küüditamise 61. aastapäev. Rakvere linna 700. aastapäeva pidu Vallimäel. Programmis oli Tauno Kangro skulptuuri Tarvas avamine. Monumendi alusel on üle seitsmesaja Soome annetaja nimed. Riigikogu võttis vastu otsuse, millega mõisteti hukka Teise maailmasõja ajal Eestit okupeerinud riikide poolt toime pandud kuriteod, mille tagajärjel viiendik eestlastest küüditati või olid sunnitud põgenema välismaale. Tähistati võidupäeva. Traditsiooniline sõjaväeparaad korraldati Põlvas. 10 aastat tagasi toimus Eesti uue põhiseaduse rahvahääletus. (J. P. Havia, 2003: 113-114). President Meri oli töövisiidil Soome Vabariigis (www.vm.ee).

Juulikuus selgus Emori küsitluse põhjal, et 41% 6-74-aastastest eestlastest kasutas Interneti. Firma Saar Poll maikuu avaliku arvamuse küsitluse järgi arvas 56% Eesti elanikest, et elu oli Eestis läinud paremaks. Eelmine kord oldi Eestis niisama optimistlikud 1995. aastal 58 protsendiga. SAK väitis, et kui Eestist saab EL-i liige, saab sellest Soome ettevõtjate maksuparadiis. Organisatsioon kartis, et töökohad kaovad Läänemere teisele kaldale. Näiteks väliskaubandusminister Jari Vilen ja Eesti suursaadik Soomes Matti Maasikas tõrjusid SAK-i kartused. (J. P. Havia, 2003:114). Balti Ministrite Nõukogu eesistujamaaks sai Eesti. Soome Vabariigi parlamendi esinaine Riitta Uosukainen oli visiidil Eestis (www.vm.ee).

Eesti hakkas alates esimesest **augustist** nõudma riiki saabuvatelt 7-15-aastastelt lastelt oma passi või pilti oma vanema passis. Eesti passiseadus oli kehtinud aastast 2000. Nagu teisedki Euroopa Nõukogu liikmesriigid, otsustas Eesti valitsus nimetada 27. jaanuari holokausti ja teiste inimsusevastaste kuritegude ohvrite mälestamispäevaks. Hiina esimene ja teine meeskond võitsid kaks esimest kohta Eesti Erna-võistlusel. Eesti Kultuurkapitali juht Avo Viiol tunnistas, et ta oli raisanud alates 1999. aastast vähemalt kaheksa miljonit krooni kultuurkapitali raha hasartmängude peale. Peaminister Siim Kallas võttis vastu kultuuriministri Signe Kivi lahkumisavalduse. Balti riikide ja Põhjamaade välisministrid kohtusid Tallinnas. Peaministrid Paavo Lipponen ja Siim Kallas leppisid Lipponeni ametliku visiidi ajal Tallinnas kokku koostöörühma nimetamises, et uurida riikide suhete arendamist. Lipponen osales Tartu lähedal asuva Soome-poiste muuseumi avamisel. President Arnold Rüütel nimetas uueks kultuuriministriks Margus Allikmaa Reformierakonnast (J. P. Havia, 2003: 114-115).

Septembris kohtusid peaminister Siim Kallas ja president George W. Bush Washingtonis. Tartus avati maja, kus Soome ja Eesti kirjutasid 1920. aastal alla rahulepingule Nõukogude Venemaaga. Rahvas võiks ka edaspidi külastada tuba, kuhu oli üles pandud näitus Eesti-Soome suhetest. Soome ja Eesti suhete arendamist uuriva koostöörühma liikmeteks nimetas Soome peaminister juristi Esko Ollila ja Eesti peaminister suursaadiku Jaak Jõerüüdi. (Sealsamas, lk. 115). President Rüütel oli töövisiidil Soomes. Euroopa Komisjoni ettevõtluse ja infoühiskonna volinik Erkki Liikanen oli viisiidil Eestis (www.vm.ee).

Oktoobris oli uuringufirma Emor järgi Eesti kõige populaarsem erakonnajuht Mõõdukate esimees Toomas Henrik Ilves. Teine oli Reformierakonna esimees Siim Kallas ja kolmas Res Publica esimees Juhan Parts. Tallink tellis uue laeva Soome firmalt Aker Finnyards. Laev pidi alustama Tallinna-Stockholmi laevaliinil aastal 2004. Eestis toimusid kohalike omavalitsuste valimised. Keskerakond sai 25,8% häältest. Res Publica sai 15,2%, Reformierakond 12,2,% ja Rahvaliit 11,2%. Isamaaliit sai 6,6% ja Mõõdukad 4,4% häältest. Hääletusprotsent oli 52,5. Isamaaliidu juht Mart Laar ja Mõõdukate juht Toomas Henrik Ilves teatasid lahkumisest pärast hääletustulemuste avaldamist. Eesti välisministeeriumi vallandatud kantsler Indrek Tarand valiti Eesti Jahimeeste Seltsi tegevdirektoriks. (J. P. Havia, 2003: 115-116). Rahvusvaheline konverents "Eesti ja Euroopa Liit - Eesti teel muutuvasse Euroopasse" Tallinnas (www.vm.ee).

Novembris valis Tallinna linnavolikogu linnapeaks Edgar Savisaare. Esietendus film "Nimed marmoritahvlil". Eesti-Soome koostöö tulemusena sündinud filmi teemaks oli majandusgümnaasiumi koolipoiste võitlus vabatahtlikena Eesti vabadussõjas Nõukogude Venemaa vastu aastatel 1918-1920. Eestit külastanud Vene peaministri asetäitja Valentina Matvijenko lubas, et Venemaa tagastab kiiresti Eesti presidendi ametiraha. Vastavalt seadusele on ametiraha presidendi ametitunnuseks. Eesti õigusminister Märt Rask avas 500 vangile ehitatud vangla Tartus. Helsingi Ritarihuones toimus välissoomlaste parlamendi kolmas istung. Ida-Euroopa esindajaks presiidiumisse valiti Eesti Ingerisoomlaste Liidu juhataja Toivo Kabanen.

Aasta kolmandas kvartalis oli keskmine palk Eestis 5853 krooni. Palgatõus oli 10,4% võrreldes eelmise aasta vastava perioodiga. NATO Praha tippkoosolek kutsus NATO liikmeteks Eesti, Läti, Leedu, Slovakkia, Sloveenia, Bulgaaria ja Rumeenia. Kolm Balti

riikide presidenti kohtusid president George W. Bushiga Vilniuses. Presidendid tänasid Bushi selle eest, et ta oli toetanud riikide NATO liikmeks saamise püüdlusi. (J. P. Havia, 2003: 116).

Detsembris valis Isamaaliidu kongress erakonna uueks esimeheks Tunne Kelami. Pärnus alustati kohtuprotsessi, kus 19 inimest süüdistati mürgise salaviina müümises septembris 2001. SAK avas Tallinnas infopunkti, mis annab Eestist Soome sõitjatele informatsiooni näiteks Soome palgatasemest ja maksudest. EL-i tippkohtumisel Kopenhaagenis viidi lõpule liikmeks saamise nõupidamised kümne taotlejariigiga. Eesti, Läti, Leedu, Tšehhi, Ungari, Poola, Sloveenia, Slovakkia, Malta ja Küpros saavad liikmeteks 1.1.2004. Punane Rist hakkab alates 2003. aasta algusest koguma Eestis kommunismi ohvritelt kompensatsioonitaotlusi. Riigikogu otsustas, et Eesti korraldab EL-iga ühinemiseks 14. septembril 2003 rahvahääletuse. Hääletajalt küsitakse: "Kas pooldate Eesti liitumist EL-iga ja Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmist?" (Sealsamas, lk. 117).

2. EESTI-PILT SOOMES LÄBI AEGADE

Ei ole teada, et Eesti ja Soome oleksid kunagi omavahel sõdinud. Rahumeelsed suhted riikide vahel on kindlasti läbi aegade loonud põhja positiivsete naabripiltide kujunemisele. Hea näide Eesti ja Soome suhete iseloomust on rannikul elanud kalurite nn. sõbrakaubandus, mis toimus maade vahel vähemalt alates 14. sajandist. Sõbrakaubanduse mõjupiiris elanud inimesed olid oma naabermaa asjadest ilmselt rohkem teadlikud, aga üldiselt paistab, et soomlastel oli eestlastest ja vastupidi ainult udune arusaam kuni 19. sajandi keskpaigani. Eesti-pildil Soomes või Soome-pildil Eestis ei olnud tollal ühelegi rahvagrupid mingit funktsionaalset tähendust. Informatsiooni või pilti naabermaast ei olnud vaja näiteks poliitilise, kultuurilise või majandusliku eesmärgi taotlemiseks. (Roiko-Jokela, Jyväskylä, 1997: 14).

Eesti-Soome suhete pikas ajaloos on vähemalt kaks tähtsat perioodi. Esimene oli rahvuslik ärkamisaeg ja teine riikide iseseisvumisaeg. Eesti rahvusliku ärkamisaja alguses 1860. aastatel olid soome kultuuritegelased eriti huvitatud Eesti poliitilisest elust, põllumajandusest, rahvuslikust liikumisest, selle juhtidest ja liikmetest ning eestlaste, sakslaste ja venelaste suhetest. Rahvaluule uurijad ja keeleteadlased uurisid eesti keelt ja löid kontakte baltisaksa estofiilide ja esimeste eesti haritlastega. Näiteks Uusi Suometar, Helsingfors Dagblad ja Kirjallinen Kuukausilehti käsitlesid süstemaatiliselt Eesti elu. Soomlased kirjutasid väga kaastundlikult Eesti rahvuslikust liikumisest ja pürgimustest, mingil määral arutati ka võimalusi koostööks Vene valitsuse ühtlustamispoliitika vastu. (Sealsamas, lk. 38-39, 41).

Eesti ärkamisaja suur lüüririk Lydia Koidula rääkis 19. sajandi keskpaigas mitmel korral Soome ja Eesti lähendamisest. Koidula andis tiivad juba eesti rahvuseeposest tuttavale mõistele *Soome sild*. Soome ja Eesti sidemete sümboliks kujunenud Soome silla all on eelkõige mõistetud kahe hõimurahva kultuurisidemeid, aga ei puudunud selles ka poliitiline rõhuasetus, nimelt tekkis mõte Soome ja Eesti lähendamisest riikide tasemel, isegi maadevahelisest unioonist. (Rausmaa, 1992:13).

Soomlane Antti Lönnbohm tegi 1870. ja 1880. aastatel suure töö Soome silla ehitajana. Ajakirjanik, luuletaja, uurija, rännumees Lönnbohm olevat olnud üks esimestest ja tähtsamatest soome Eesti-sõpradest. M. J. Eiseni järgi äratas Lönnbohm omal ajal eestlaste

huvi soome keele ja kultuuri vastu. Aastatel 1877-78 kirjutas Lönbohmi Eestist kaheksateist reisikirja ajalehte Uusi Suometar. Pärast tema esimest Eesti-reisi palus Eesti Postimees Lönbohmi hakata Soome kirjasaatjaks. Vähemalt mõni tema artikkel ka avaldati. Lönbohmi Eesti-teemalised luuletused ilmusid 1880. aastate alguses üliõpilasalbumites. Põhiosa tema Eestiga seotud kirjastamiskatsetest olid keeleteaduse ja sõnaraamatute alalt. Tähtis osa tema tegevusest toimus inimsuhete tasemel: Lönbohmi tegi koostööd näiteks J. Hurdaga ning rahvalgustustööd Soome noorte hulgas, ta juhtis Oulu lütseumi Eesti Keele Seltsi tegevust ja kinkis eesti raamatuid lütseumi õpilastele. Lönbohmi oli märgatavalt suur roll Eesti-Soome kultuurisuhete arendajana. (Krogerus: 1983: 82-91).

20. sajandi alguses oli üksikute hõimuharrastajate Eesti-pilt küllaltki positiivne, enamikul soomlastest aga mitte. Eestlasi peeti tsaarivõimu nuhkideks ja see vähene, mis näiteks Eesti kultuuritasemest teada saadi, takistas soodsa pildi kujunemist. 1915. aastal kavandasid eestlased Soome evakueerida 100 000 kodanikku. Plaan ei saanud teoks ja Eestis polemiseeriti, kas soomlased üldse tahavad eestlasi aidata või mitte. Kolm aastat hiljem võttis 4000 soome vabatahtlikku osa Eesti vabadussõjast. Ametlik Soome keeldus väeüksuste saatmisest ja vabatahtlike saabumises nähti Eestis hõimuarmastuse väljendust. Aga hõimumotiivid polnud tingimata kõige esimesena vabatahtlike meeles, vaid põhjuseks sõjast osavõtmiseks olid tõenäoliselt enamgi näiteks seiklushimu ja bolševismi või Venemaa vastasus. Mõningaid eestlasi vapustas soomlaste suhtumine Eestisse nagu vallutatud riikisse. Eestlasi ärritas ka, et soomlaste arvates võitsid nad sõja tänu vabatahtlikele. Soomlaste käitumine peegeldas Soome Eesti-pilti: eestlastesse suhtuti üleolevalt ja patroneerivalt. (Roiko-Jokela, Jyväskylä, 1997: 22-23.)

Pärast Eesti ja Soome iseseisvumist hakati jõuliselt arendama riikidevahelisi poliitilisi, majanduslikke ja kultuurisuhteid. Iseseisvumine tegi Eesti tuntuks ja näiteks kooli- ning muu teatmekirjandus pakkus soomlastele päris head Eesti-teemalist informatsiooni. Suurenenud teadmised ei muutnud siiski märgatavalt soomlaste arusaama eestlastest. Võib-olla hakati Soomes eestlastest pisut rohkem lugu pidama kui varem. Eestis arenesid kiiresti kultuur ja majandus, aga riikide suhe ei olnud veelgi võrdne. Poliitiliselt tõrjus Soome kõik Eesti algatused tõsiseks lähenemiseks ja pööras Põhjamaade poole. Ka majanduskontakte oli Soome Eestist vähem innukas edendama. Samuti kultuuri alal oli

märgata ebastabiilsust maade vahel: ajavahemikul 1918-1940 anti Eestis välja 170 soome keelest eesti keelde tõlgitud raamatut, Soomes seevastu ainult 14 eesti keelest soome keelde tõlgitud raamatut. (Sealsamas, lk. 24.)

1920. aastail hakkas Soome eralduma Eestist ja pöörduma järgmisel aastakümnel täiesti teiste Põhjamaade poole. Soome president ja Eesti riigivanem käisid ametlikul visiidil teineteise juures veel 1920. aastail, aga mitte enam 1930. aastail. Piirituse salakaubavedu, Eesti ingerlaste olukord ning Eesti autoritaarne haldus ja sellega seotud intsidendid Soome parempoolsete radikaalidega muutsid riikide suhted selgelt jahedamaks. (Talvitie & Modeen 2001: 11-12).

Kuigi Eesti ja Soome poliitilised suhted olid tollal külmad, elati kultuurisuhetes õitseaga. 1920. ja 30. aastail tegid soome kooliõpetajad ekskursioone Eestisse, koolides võis õppida eesti keelt vabaainena, korraldati õppilasvahetust suvepuhkuse ajal, Eestit tutvustati ajalehtedes. Äsja iseseisvunud Soome esimene oma haritlaspõlvkond vaatas Eestit teiselt kandilt kui poliitikud ja sai Eestis tuttavaks moodsa luule ning värskete, Euroopa ideedega. (Salokannel 1998: 21).

Talvesõda Soome ja Nõukogude Liidu vahel aastal 1939 mõjus negatiivselt Soome ja Eesti suhetele. Soome teada oli Eestis Talvesõja ajal isegi 300 Nõukogude Liidu pommi- ja hävituslennukit. Tugipunktid Eestis lühendasid märgatavalt pommilennukite teed Soome. Saabuvad lennukid äratasid Soomes väga tugevat Eesti-vastasust. Ametlik Eesti suhtus Soomesse tagasihoidlikult, aga mitmed isikud avaldasid sümpaatiat, kinkides Soome Tallinna-saatkonnale näiteks raha ja toiduaineid. Umbes 1000 eestlast teenis ka Soome sõjaväes. Kui Nõukogude Liit tuli Eestis võimule aastal 1940, tegi Konstantin Päts Soome Tallinna-saadikule P. J. Hynnisele ettepaneku Eesti ja Soome föderatsioonist. Idee ei saanud okupeeritud Eestis teoks.

Aastal 1941 okupeerisid sakslased Eesti. Soome otsustas Eesti asjadesse mitte vahele segada ning keskendus hoidma Nõukogude Liidu vastaseid sidemeid Saksamaaga. Admiral Johan Pitka tegi president Risto Rytile ettepaneku Eesti ja Soome föderatsiooni moodustamiseks. Mõtteavaldus ei leidnud Soomes toetust. Sakslaste sunnivahendite tõttu hakkas eestlasi põgenema Soome. Osa lahkus Rootsi, Soome jäi üle 3500 eestlase, enamik nendest noormehed. Suur osa põgenikest, umbes 2500 meest, astus vabatahtlikult Soome

armeesse. Eestlase teenisid JR 200-s ja mereväes. Vaerahulepingu alusel loovutas Soome eestlased Nõukogude Liidule. Loovutuse põhjus oli poliitiline: suhete normaliseerimine Nõukogude Liiduga, mis sai inimlikest teguritest tähtsamaks. Loovutused rikkusid Eesti ja Soome vahelisi suhteid. Aastatel 1945-1956 oli Eesti ja Soome läbikäimine väga väike. (H. Roiko-Jokela, 183-184, 365-366).

Vähehaaval lisandusid kontaktid 1950. aastate keskpaigus Hruštšovi sula ajal, aga uus ajajärk Eesti-Soome suhetes algas alles president Urho Kekkoneni Eesti-visitid aastal 1964. Visiit suurendas oluliselt Eesti ja Soome läbikäimist, sest järgmisel aastal hakkasid reisilaevad sõitma Helsingi ja Tallinna vahel. President lubas ka, et Soome katkestab suhted väliseestlastega, ja sellega oli Nõukogude Liit nõus suhtuma heatahtlikult Soome ja Nõukogude Eesti varasemast tihedamasse läbikäimisesse. President Kekkoneni visiit kulmineerus Tartu Ülikooli aulas peetud kõnega, mis kohalviibijatele ootamatult oli eesti keeles. Eestikeelne kõne oli selge poolehoiuavaldus eestlastele, kõrvalops aga valitsejatele. Kekkoneni visiit oli eestlastele tähenduslik sündmus, sest see osutas, et Soome ei olnud unustanud raudeesriide taha isoleeritud hõimurahvast.

Seoses regulaarse laevaliiklusega avaldasid mõningate soome reisijate isiklikud kogemused mõju Eesti-pildi kujunemisele Soomes. Elatustaseme erinevus Eesti ja Soome vahel oli süvenenud ja see tugevdas soomlaste vana, üleolevat suhtumist Eestisse. Eestis käijad pilkasid Nõukogude korra vabaduse piiranguid ja tarbekaupade halba kvaliteeti või nende puudumist. Suure publiku Eesti-pilt muutus sõjajärgsetel aastatel üha ebamäärasemaks ja üldiselt polnud soomlastel Eestist 1980. aastate keskpaigas mingisugust arusaamist. Teadmised Eestist ja eestlastest olid nõrgad ja isegi fakt eestlaste ja soomlaste sugulusest oli paljudele tundmatu. Eesti-huvilised olid muidugi erandiks ja nende Eesti-pilt oli keskmisest mitmekülgsem. 1980. aastate alguses pöörasid Soome teabevahendid Eestile tähelepanu kahe eestlase tõttu, kes suure müraga röövisid Soomes kullassepa- ja kellaäri. Selle juhtumi tagajärjel ühendasid paljud soomlased Eesti niisuguste terminitega nagu vaesus, mahajäämus ja ebaausus, mis omalt poolt "õigustasid" halvustavat suhtumist Eestisse (Roiko-Jokela, 1997: 27-29).

Mihhail Gorbatšovi ajal 1980. aastate lõpus algas Eestis uus ärkamisaeg. Oluline tegur rahva äratamisel oli nn. fosforiidisõda. Uute fosforiidikaevanduste rajamine Kabala-Toolse kanti oleks põhjustanud ökoloogilise seisundi järsu halvenemise ja mitmekümne tuhande umbkeelse migrandi tuleku Eestisse. Ka võitlus Eesti kakskeelsuse vastu sai rahva mobiliseerijaks. 1987. aasta augustis korraldati Tallinnas Hirvepargis rahvakoosolek, kus nõuti Molotovi-Ribbentropi pakti salaprotokollide hukkamõistmist ja Nõukogude anneksiooni lõpetamist. Septembris esitati loosung ENSV üleviimisest isemajandamisele ja detsembris tekkis esimene mittenõukogulik massiorganisatsioon ehk Eesti Muinsuskaitse Selts. 1988. aastal Tartu rahu aastapäeval korraldati Tartus meeleavaldus ja Eesti Vabariigi aastapäeval toimus suurem rahvakoosolek Tallinnas. Aprillis algatati Rahvarinde loomine. Sama aasta kevadel ja varasuvel tuli kümneid tuhandeid inimesi õhtuti ja öösiti Tallinna Lauluväljakule kokku, et üheskoos rahvuslikke laule laulda ja eestlaseks olemisest uhkust tunda. (Adamson ja Valdamaa 2001: 227-228).

Eesti suveräänsusnõuete tagajärjel kujunes suhe Gorbatšoviga konfliktseks. Soomes jälgiti Eesti pürgimusi poolehoiuga, aga samas kardeti, et Eesti liialdab ja selle areng ning kogu perestroika lõppeb. 1988. aastate sügisel peegeldas HS-i väliskorrespondent Erkki Pennanen oletetavasti paljude soomlaste mõtteid HS-i "Merkintöjä"-veerus: "Oleks uus katastroof Eestile, kui see läheks liiga kaugele, aga teisest küljest oleks poliitiliselt rumal mitte kasutada osa mänguruumist. Meil oleks parem mitte pealekäivalt oma nõuandeid pakkuda. Iga rahvas ja selle juhid peavad ise oskama oma võimaluste piire hinnata". (*Viro taustapeilistä nähtynä. - HS, -04,29.4.*)

1989. aasta augustis korraldasid Eesti, Läti ja Leedu Tallinnast Vilniuseni 600 kilomeetri pikkuse Balti keti, mis aitas kujundada avaliku arvamuse positiivset suhtumist Balti rahvaste vabaduspüüdeisse. Samal sügisel saavutati salaprotokollide olemasolu ametlik möönmine ja hukkamõistmine. Novembris võttis ENSV Ülemnõukogu vastu dokumendi, mis läks ajalukku Eesti suveräänsusdeklaratsioonina. 1990. aasta märtsis kuulutas Ülemnõukogu välja üleminekuperioodi, mis pidi lõppema Eesti Vabariigi taasiseseisvumisega. Järgmise aasta jaanuaris proovis Nõukogude Liit jõuga kukutada Balti riikide seaduslikke valitsusi, aga lääneriikide juhid manitsesid vägivallast hoiduma ja nii ruttas Venemaa president Boriss Jeltsin

tunnustama Balti riikide iseseisvust. Eestis kuulutati välja referendum iseseisvuse küsimuses. 77,8 protsenti referendumil osalejatest hääletas iseseisvuse poolt ja 20. augustil 1991 kuulutati Eesti Vabariik iseseisvaks. (Adamson ja Valdamaa, 2001:207-208).

Soome teabevahendid ignoreerisid Eestit peaaegu täielikult aastatel 1944-1991. Kõik vähesedki Eestit puudutavad uudised olid ainult ühe- või kaheveerulised, siselehekülgede alaserva paigutatud. Venelased jälgisid rangelt Soome ajalehtede sisu ja soomlased vaikisid asjadest, mis nende arvates oleksid võinud kahjustada Soome ja Nõukogude Liidu suhteid. Ajavahemikul 1970-1990 paistis, et ajakirjanikud elasidki Eestist kirjutades vaid ühest laulupeost teiseni. (Salminen, 1996: 195-196).

Soome ei uskunud, et ta oleks võinud konkreetselt aidata kaasa Balti riikide iseseisvumispürgimustes. Arvati, et parim viis riikide toetamiseks on arendada koostööd Nõukogude Liidule vastuvõetavates raamides. Kardeti, et radikaalsed seisukohaväljendused oleksid lisanud vägivalla võimalust. Soome seisukohtalt tulenesid Balti riikides toimunud muutused Nõukogude Liidu reformipoliitikast ja olid Nõukogude Liidu sisepoliitiline asi. Soome ametlike kommentaaride tuumiku moodustasid ETYK-le (Euroopan Turvallisuus- ja YhteistyöKokous) toetumine, soov rahulikust progressist, kaastunde väljendused, läbirääkimiste ja lepitamise ning rahva oma tegutsemise ja tahte rõhutamine.

Ajaloolised suhted Balti-riikidega ja välispoliitikas suurt rolli mänginud sidemed Nõukogude Liiduga ning nende vastuolulisus kiiresti muutunud maailmapoliitilises olukorras mõjusid Soome suhtumisele. Asjade arenedes lisandus Soomes arutelu Balti-küsimuse üle. Teabevahendid aktiveerusid ja huvi Balti-riikide suhtes kasvas. Soome ajalehed kirjutasid aktiivselt eestlaste rahvuslike nõudmiste poolt ja nii televisioonis kui ka raadios räägiti Nõukogude Liidu ja Balti riikide sündmustest ning lääneriikide arvamustest tekkinud poliitilises kriisis. Soome saatis Eestisse materjali, mis arvatavasti andis Eesti Rahvarinde poliitilisele juhatusele tähtsat informatsiooni lääneriikide suhtumisest Balti riikide iseseisvumispürgimustesse. (H. Roiko-Jokela, 1997: 368-369).

1991. aasta augustis sõlmis Soome diplomaatilised suhted Balti riikidega. Pärast seda algasid korraldused Soome ja Eesti koostöök. Koostöö ja selle arendamine tundus olevat loomulik lähedaste kontaktide, keelesuguluse ja ühise kultuuripärimuse pärast.

Rõhutati majandusliku koostöö tähtsust ja võimalusi, sest usuti, et majanduse kasv ja selle toetamine stabiliseerivad poliitilist olukorda. Pärast Eesti taasiseseisvumist on Soome-Eesti suhetes tähtsad olnud keskkonnakaitseküsimused, poliitiline koostöö ja Eesti integreerumine Lääne-Euroopasse (Sealsamas, lk. 368-369).

Soome kolonel Matti Lukkari, kes aastatel 1993-94 töötas Eesti poliitilise ja sõjalise juhtkonna kaastööliseks, kirjeldab oma raamatus "Viron itsenäistyminen" (Keuruu, 1996) tähtsamaid sündmusi Eesti ajaloos. Samas toob Lukkari oma kogemuste põhjal välja (lk. 261-262) arvamusi, mis kajastavad huvitaval kombel üksikisiku Eesti-pilti 1990. aastate keskpaigas. Lukkari arvab, et Eesti iseseisvusprotsess polnud tollal (aastal 1995) veel valmis. Ta mõnab, et kuigi Eesti oli juba tohutult arenenud, vajasisid mitmed asjad veel parandamist. Nõukogude kord õpetas inimese isekaks ja ainult enda heaolu eest hoolitsema; sellepärast polegi kannatlikkus või ühishuvi hindamine eestlasele tüüpiline. Ärimehele on tähtis hankida võimalikult kiiresti uhke auto või midagi taolist, mis oleks kõrge elatusaseme sümboliks. See, kuidas ettevõtetel viie aasta pärast läheb, ei huvita eesti ärimeest.

Ka ei iseloomusta eestlast täpsus, lubadustest kinnipidamine või teiste inimestega arvestamine. Väiksed ja nõrgad inimesed tallatakse jalgade alla, nendest ei tee keegi välja. Vigadest õpib eestlane kiiresti. Ta ei ole aga õppinud mõtlema samal viisil nagu soomlane. Lukkari arvab, et oma eeskujuga võivad soomlased aidata eestlasi käituda teistviisi. Ta soovib siiski, et soomlased hoiaksid eemale vanema venna üleolevast positsioonist. Lukkari sõnul peavad eestlased veel palju tööd tegema, et luua Eestist õigusriik. On vaja seadusi, osavaid ja ausaid kohtunikke ning ühiskonda, mis ei aktsepteeri kurjategijaid. Suurim oht Eestis pole Lukkari arvates see, et jooitud soome turistide röövitakse. Kõige hirmuäratavam asi on tema arvates inimeste ükskõiksus ning valmisolek ebaseaduslikkusest kasu saama.

Lukkari sõnul on eestlased põhimõtteliselt nõus oma maad kaitsma, aga osa on selleks valmis ainult ilma suure vaevata või majandusliku panuseta. Tõeline kaitsmise tahe on vaid üksikutel inimestel. Lukkari arvates vajab Eesti Soomelt teadmisi ja seisukohti. Eestlaste haridus ja kõrge rahvakultuur aidavad kaasa kiirele õppimisele. Lukkari meelest tasuks soomlastel mõelda Eesti arengu peale perspektiivselt. Odava tööjõu kasutamine ja hetkelised

võidud tuleks unustada. Selle asemel võiksid soomlased aidata eestlasi kasu saada oma haridusest, agarusest, käsitööoskustest ja traditsioonidest. Lukkari usub, et Eesti tõuseb, kasvab ja saab tugevamaks ning et ükskord on soomlased veel uhked oma andeka ja agara venda üle.

Raamatus "Eestlane olla ... Eesti keele ja kultuuri perspektiivid" (Tartu, 1997: 96-98) toob seevastu eestlane välja oma nägemusi Eesti-pildist Soomes. Sirje Kiini sõnul on Soome teabevahendid loonud Eestist pildi kui kurjategijate, mafioosode ja prostituutide paradiisist. Kiini arvates on pilt tihti äärmiselt vastuoluline ja tendentslik ning mõjub Eesti-Soome suhteid teravdavalt. Absurdsed pealkirjad, nagu "Iga teine Eesti koolitüdruk tahab saada prostituudiks" või "Iga kümnes Eesti naine on prostituut", vajaksid Kiini meelest ajakirjanduses õiendusi Soome lugeja jaoks. HS-is raporteeritakse Eesti teemadel süstemaatiliselt vaid kuritegevus- ja poliitikaskandaalidest, kuid viimasel ajal on Kiin täheldanud esimesi märke muutustest. Nimelt 1996. aasta juulikuus avaldas HS artikli, kus analüüsiti soomlaste orjalikult ühtmoodi mugavusele orienteeritud riietumiskultuuri ning võrreldi seda Tallinna tänavapildis avalduva Eesti naiste oskusega rõivastuda ka vihmaste ilmadega elegantselt. Iltalehti on Kiini sõnul Eesti suhtes muidu kõige negatiivsem ja tendentslikum väljaanne Soomes, aga juulikuus 1996 kiitis Soome suursaadik Pekka Oinonen Iltalehe veergudel Eesti kiiret arengut ja vilkaid majandussuhteid Soomega. Ka Eestis tegutsevas investeerimis pangas Aktoris kiideti Eesti ühiskonna dünaamikat ja positiivsete muutuste kiirust. Seega on Kiini arvates olemas märke, et Soomes hakkab vabanemispöõretest järgnenud ebastabiilsuse tõttu tekkinud Eesti-hirm tasapisi lahtuma ja asenduma majandusliku ning kultuurilise ekspordi huviga.

HS-i väliskorrespondent Erkki Pennanen meenutas hiljuti, kuidas ta ise suhtus ajakirjanikuna Eestisse enne 1991. aastat (*Viro taustapeilistä nähtynä.-HS, -04, 29.4.*). Pennaneni sõnul olid Balti riigid soome väliskorrespondendi seisukohalt veelgi kaugemal kui Siber. 1970. aastate lõpus tegi ta ühe reportaazreisi Eestisse ja Lätisse Moskva giidi range valve all. Perestroika ajal aastal 1987 kirjutas Pennanen Pärnu liivaranna kõrvale rajatud "peaaegu privaatvideokohvikust" ning Tallinna juuksuritest ja kellaäridest, mis püüdisid privatiseerimise poole: töötajad maksid riigile kindla üüri ning osa oma materjalist ja sissetulekust ja neil oli lubatud jätta ülejäänud osa endale. Nüüd see tundub Pennaneni arvates naljakas olevat: Eesti on justkui üliliberalistliku majanduspoliitika maa.

Enam ei sea mingi väline võim piiranguid ajalehtedele ja juba neliteist aastat on Soome ajakirjandus avaldanud uudiseid Eestist sama vabalt nagu teistestki riikidest. Eesti probleemidest kirjutatakse siiralt, samas pannakse tähele ka edasiminekuid ja saavutusi. Eesti on Soome jaoks huvitav maa ja Eestit puudutavate artiklite hulk ajalehtedes on suur. Kultuurisidemed sugulasrahvaste vahel olid olemas isegi Nõukogude ajal, aga uus, vaba Euroopa ja Eesti EL-i liikmeks saamine mitmekesistavad Eesti ja Soome vahelist läbikäimist. Läbikäimise iseloom ja sagedus peegelduvad ajalehtede sisus, aga ajalehtede sisu võib oma poolt peegelduda läbikäimise iseloomus ja sageduses. Viimastel aastatel on populaarseteks temadeks Eesti puhul HS-s tõusnud näiteks laevaliiklus, ettevõtlus ja kuritegevus. See, mida Eestist kirjutatakse, on üks asi. Täiesti omaette lugu on aga, kuidas Eestist kirjutatakse.

2.1. VARASEMAID UURINGUID SOOMLASTE EESTI-PILDIST

Mitmed raamatud, artiklid ja akadeemilised tööd, mis käsitlevad Eesti ja eestlaste ning Soome ja soomlaste suhteid, annavad ühtlasi informatsiooni soomlaste Eesti-pildist, aga on tehtud ka uuringuid, mille otseses fookuses on Eesti-pilt Soomes. Siin peatükis tuuakse välja mõni 1990. aastatel ja 21. sajandi alguses avaliku arvamuse küsitluse või pilootuuringu põhjal tehtud uuring, mis kõik konstrueerivad soomlaste Eesti-pilti.

Kõige varasem näide on Tartu Ülikooli tudengi Asso Ladva 1993. aastal tehtud diplomitöö ("Eesti Soome ajakirjanduses"), milles ta uuris Soome ajakirjanduse suhtumist Eestisse perioodil 1990-1993. Vaatluse all oli ka Soome ajakirjanduse suhtumine Soome ametlikku Balti-poliitikasse. Ladva töö põhines peamiselt HS-i, Aamulehti ja Suomen Kuvalehti kirjutistel. Uurimistöö tulemus oli, et soomlaste arvamus Eestist ja eestlastest on enamasti pooldav. Tänu soojale suhtumisele Eestisse ning tugevale kriitikale Soome valitsuse aadressil aitas soome ajakirjandus ilmselt kaasa Eesti taastunnustamisele. Vaatamata Soome ametliku poliitika suhteliselt jahedale suhtumisele, hakkas Soome ajakirjandus juba 1991. aastal pidama Eestit täieõiguslikuks naaberriigiks. Eestis toimunud tähtsad sündmused leidsid väga elavat vastukaja. Oma osa sellesse andsid ka Eesti poliitikud ja kultuuritegelased.

Mitmed kirjutajad arvasid siiski, et oleks parem olnud, kui Nõukogude Liit oleks püsima jäänud ja eestlased oleksid rahuldunud sellega, mis neil oli. Pahameelt ajakirjanduses tekitas tollal eestlaste töötamine Soomes. Soome kasvava tööpuuduse tingimustes oli see Ladva arvates täiesti arusaadav. Ka vastuolu Soome poolt eestlastele osutatud abi ning eestlaste soomlastesse suhtumise vahel kajastus ajakirjanduses negatiivselt. Eesti puhul kuulusid soome ajakirjanduse püsihuvid hulka Eesti kultuur, sisepoliitika ja majandus. Esialgu oli teiste teemade seas esikohal kultuur, aga 1992. aasta esimesel poolaastal vallutas selle majandusteema. Valdav oli ka mitmesuguste Soome-Eesti ühisprojektide tutvustamine. Eriti HS avaldas arvustusi eesti teatrite, muusikute, kunstnike, kooride ja teiste kunstikollektiivide kohta. 1992. aastal vähenes tunduvalt Eesti ja Vene suhteid käsitlevate kirjutiste arv. Eesti ja teiste välisriikide suhete kajastamine aga kasvas. Teiste teemade puhul oli märgatav nende esinemissageduse suurenemine vaadeldava perioodi jooksul. Kõikide kirjutiste puhul oli Ladva arvates märgatav tendents asjatundlikkuse poole – vaadeldava perioodi alguses olid ajakirjanikud pisut abitud ning orienteerusid halvasti Eesti oludes, aga 1992. aastaks tundsid nad Eestit juba päris hästi. Pisut kahju oli Ladval sellest, et Eesti teadeteagentuurid leidsid soome ajakirjanduses vaid vähest kasutust.

Teine näide on Helsingin Kaupungin Tietokeskuse 1995. aastal tehtud küsitlus. Riikidevahelistes suhetes on pealinnadel oluline roll; näiteks Eesti ja Soome läbikäimine toimub suurelt osalt Tallinna ja Helsingi kaudu. Helsingin Kaupungin Tietokeskus tegi küsitluse keskastme koolides Helsingis ja Tallinnas ning uuris selle põhjal eesti ja soome noorte vahelisi kontakte, suhteid ja arvamusi ning valitsevate hoiakute õhkkonda olukorras, kus liikuvus võimaldab tutvumist naaberrahva ja selle elukeskkonnaga, aga mille taustal võivad mõjuda kultuurierinevused ja eelarvamused ning erinevad rahvuslikud stereotüübid ja arusaamad rahva identiteedist. Helsingis võttis küsitlusest osa 162 noort, tüdrukute oli 49% ja poisse 51%. (H. Paalamo, J. Uljas, K. Sagara, Helsinki, 1998: lk. 5, 7).

Küsitluse osas, mis käsitles Helsingi noorte arusaamisi eestlaste olemusest, said noored valida antud vastusevariantidest adjektiiv, mis nende arvates iseloomustab eestlasi kõige paremini ja lisaks sellele said nad sõnaliselt välja tuua oma arvamuse eestlastest. Peab arvesse võtma, et mitte kõik küsitlusest osa võtnud ei avaldanud oma arvamust. Eestlaste olemust käsitlevas osas, kus noored valisid antud adjektiividest kõige sobivama, arvas rohkem kui kolmandik noortest, et eestlased on rahulikud ja sõbralikud, aga ka kinnised. Peaaegu 50% noortest oletas, et eestlased on ebaausad, ja kolmandik, et nad on harimatud.

Tüdrukutest peaaegu pooled arvasid, et eestlased on rahulikud ja sõbralikud, aga samas vulgaarsed ja ebaausad. Poiste vastustest paistis arvamus vulgaarsusest, ebaaususest ja harimatusest selgelt välja. Küsitluse esimese osa tulemuste põhjal tulid uurijad järeldusele, et eriti negatiivsed arvamusel põhinesid tõenäoliselt vene stereotüüpidel ja teabevahendites ilmunud negatiivsetel uudistel, isegi maffia-kujutlustel. Soome noorte sõnalistes vastustes olid negatiivsed määratlused eestlaste kohta kõige tavalisemad. Paljudes vastustes ei põhinenud arvamusel ilmselt oma kogemustel, vaid pigem kuulujuttudel, (vene) stereotüüpidel ja isegi fantaasial. Mitmes vastuses viidati maffiale ja kuritegevusele. Eestlased on vastajate arvates ärritavad, pässid, ebausaldatavad, ohtlikud, konservatiivsed, laisad, vaesed, inetud, haisvad, vaesekesed, tarbetud. Vähem pooldati neutraalseid väljendeid, nagu: sugulasrahvas, naabrid, tavalised inimesed, samasugused nagu muud, rahvuslus. Positiivsed adjektivid kirjeldasid enamasti eestlaste iseloomu: lahtine, vilgas, elav, leidlik, soe, külalishakke, abivalmis. Arvamusel jagunesid enam-vähem ühtlaselt poiste ja tüdrukute vahel, välja arvatud positiivsed arvamusel, millest suurem osa kuulus tüdrukutele. (Sealsamas, lk. 20,21)

Kolmas näide on Soomes 1996. aastal ilmunud teos, mis põhineb Soome, Rootsi ja Eesti uurijate ühisel projektil, mis käsitles informeerimist seoses Estonia katastroofiga. Pentti Raittila raamat "Uutinen Estonia" (Vammala, 1996) käsitleb soome teabevahendite antud informatsiooni Estonia õnnetuse puhul. Fookuses on esiteks ametivõimude kriisiteavituse toiming ja teiseks massiteabevahendite tegevus õnnetuse puhul ning nende suhe ametliku teavitusega. Analüüsi Soome suurimate televisiooni- ja raadiokanalite ning kuue ajalehe Estonia-teemalisi uudiseid ajavahemikul 28.9-16.10. Raittila sõnul oli Soome teabevahendite üks keskmisest teemadest juba algusest peale Estonia uppumise põhjuste otsimine. Spekulatsioonid hoolimatusest lasti kinnitamisel suunati alguses eesti meremeestele üldiselt, hiljem ka konkreetselt just Estonia meeskonnale. Õnnetusele järgneva hommiku jooksul oli juba arutletud üldiselt eesti meremeeste kultuuri üle ja nii kaheldud eestlaste kvalifikatsioonis kui ka kaitstud seda. Üldistes süüdistustes viidati ka Eesti mahajäämusele ja Nõukogude võimu ja Vene pärandile. (Raittila, 1996: 195, 138, 134).

Konkreetselt Estonia meeskonda ja kaptenit süüdistati, rääkides lasti kinnitamata jätmisest, visiiri lahtijätmisest või halvast kinnitamisest, autorambi tihendite vigadest, suurest kiirusest ning hoolimatusest laeva hooldusel ja turvalisuse kontrollimisel. Veel süüdistati meeskonda ja kaptenit valesti tehtud manöövrates, *mayday*-hädasõnumiga viivitamises ning selles, et reisijaid või meeskonda ei hoiatatud aegsasti ja et meeskond ei aidanud reisijaid. Raittila arvates võis isegi paar süüdistavat pealkirja ja õhtulehtede reklaami avaldada mõju rohkem kui mitmed neutraalsed või eestlasi pooldavad jutud. Raittila toob näite ajakirja *Apu* kaanest, kus on pilt Estonia ohvrite kirstudest ja tekst: "Miks? Lein ja süüdiolak". Siselehekülje raporti pealkirjaks on: "Lein ja süüdiolak halvastas taasiseseisvunud Eesti." Ajaleht *Itä-Savo* kirjutas oma esileheküljel: "Estonia hukutas üle 800 inimese. Hoolimatus põhjusena selgumas". HS vältis enneaegset süüdistamist, aga avaldatud juhtkirja pealkirjaks oli ühemõtteliselt: "Hooletusse jätmise hirmus hind". Soome laevaettevõtte esindaja avalikkuses antud lause: "meie laevadel pannakse last alati kinni" tugevdas arusaama, et mitte kõikjal – tähendab Eestis – nii ei tehta. Televisioonis rääkis mõni usaldusmees: "sellest Eesti meremeeste kambast", mis ei loonud pilti naabermaa ametivendadest, vaid mingist ebamäärasest rühmast. Süüdistavad argumendid, kahtlustused, viited Eesti arenematusse ja Eesti ühendamine Nõukogude Liidu või venelastega süüdistasid mitte ainult Estonia personali, vaid kõiki Eesti meremehi, mõnikord isegi kogu Eesti rahvast. (Sealsamas, lk, 156, 158, 163, 162).

Kõige viimaseks näiteks tuuakse Soome Tuglas-seura 2000. aastal telefoni teel tehtud uuring "Viron kuva Suomessa" (www.tuglas.fi/kysely/raportti.html). Küsitluses osalesid juhuslikult valitud 500 inimest vanuses 15-74 aastat, kes elukoha, soo, vanuse ja haridustaseme poolest esindasid Soome rahvast. Uurimuse algatajaks oli avalik diskussioon Eesti ja Soome vahelisest suhtest. Mõned negatiivsed juhtumid olid tekitanud olukorra, kus spekulēriti Eesti ja Soome vahelistest probleemidest. Aasta varem oli uuringufirma Saar Poll juba viinud läbi küsitluse Soome-pildist Eestis. Uuringu "Viron kuva Suomessa" eesmärk oli selgitada soomlaste suhtumist Eestisse, arvamusi eesti inimeste ja Eesti ühiskonna kohta, muudatusi hoiakutes viimase viie aasta jooksul, tulevikuootusi, läbikäimise ulatuslikkust ning Eestit puudutava informatsiooni kättesaadavust Soomes. Püüti saada vastuseid küsimusele, kuidas soomlased hindavad teabevahendite antava informatsiooni usaldatavust. Lisaks selgitati soomlaste Eesti-teadmiste tasemed.

Soomlased arvasid, et nende suhtumine Eestisse aastal 2000 oli üldiselt parem kui viis aastat tagasi. Kõige tavalisema põhjusena toodi välja informatsiooni suurenemine, läbikäimise suurenemine/ reisirid, Eesti olukorra paranemine/ areng, Vene võimu alt lahti pääsemine. Suhtumine Eesti eestlastesse määratleti vahemikus 1-5, kusjuures 1 oli väga negatiivne ja 5 väga positiivne. Vastuste keskmine oli 3,9. Soomlaste pilt eesti inimesest oli valdavalt väga positiivne. Kõige rohkem väljatoodud iseloomustused olid: samasugune/ tavaline, meeldiv, sõbralik, lahtine, positiivne, rõõmsameelne, agar. Küsitluse tegijate arvates tulenes arvamuste positiivne toon tõenäoliselt vastajate või mõne nende lähedase isiklikest kogemustest. Märkati ka, et vastajate arvamused olid vastuolus meedia mõnikord sensatsioonihimulise pildiga, mis sageli esitleb eestlasi negatiivses valguses (näiteks seoses kuritegevusega). Küsimus "Mida arvate eesti ühiskonnast?" andis seevastu rohkem negatiivseid vastuseid. Kõige populaarsem vastus oli arenev/ ettevõtlik, siis järgnesid: ebavõrdne (majandus, sotsiaalhooldus), samasugune/ normaalne, nõukogude jäänuseid, kurjategija, üldiselt negatiivne.

Eestis juba käinud soomlased hindasid oma Eesti-teadmisi kõrgemalt kui need soomlased, kes polnud kunagi Eestis käinud. Õige vastuse küsimusele Läti, Leedu, Soome ja Eesti järjestusest rahvaarvu järgi andis 7,8% soomlastest. Eesti tolaegset presidenti Lennart Meri oskas nimeda 64,6%. Mõnd eesti kirjanikku teadis nimepidi 17,6% soomlastest ja nendest kõige suurem osa nimetas Lennart Meri. Temale järgnesid Jaan Kross ja Lydia Koidula. 6% oskas välja tuua mõne eesti helilooja ja 18% sportlase; kõige paremini tunti Katrin ja Kristina Šmiguni ning Erki Noolt. Avaliku elu tegelastest tuntuim oli juba lahkunud Georg Ots, teisel kohal oli Anu Saagim ja kolmandal Lennart Meri.

Soome TV-kanalid on selgelt kõige tähtsam allikas, kust soomlased saavad informatsiooni Eesti kohta. 56% soomlastest oli viimase aasta jooksul saanud tihti või väga tihti informatsiooni TV-st, 26% raadiost, 24% ajalehtedest ja 12,4% ajakirjadest. TV oli soomlaste arvates ka kõige usaldusväärsem teabevahend. Kui küsiti, kui tõepärase pildi Eesti asjadest annab HS, arvas 7,6%, et täiesti tõepärase, 76,8% mingil määral tõepärase, 9,6% mingil määral mitte-tõepärase ja 2,2% täiesti mitte-tõepärase. 3,8% ei osanud öelda.

Soomlased arvasid, et kõige rohkem teavad nad Eesti eluvaldkondadest majandusest, loodusest ja ajaloost. Rohkem informatsiooni soovisid soomlased saada kultuurist, majandusest, poliitikast, argielust/ inimestest ja reisimisest. Soomlaste ja eestlaste

naabersuhteid hindas 24,4% soomlastest väga heaks, 70,8% üsna heaks. Enamus arvas ka, et suhted lähevad tulevikus veelgi paremaks; tõenäoliselt sellepärast, et pärast Eesti liitumist EL-iga suureneb läbikäimine Soome ja Eesti vahel. Soomlastelt küsiti, kas nad arvavad, et Eesti võiks olla Soomele konkurendiks mõnes eluvaldkonnas. Naised arvasid selgelt meestest rohkem, et Eesti konkureerib Soomega kultuuri alal. Eriti 15-29-aastased naised arvasid, et Eesti on Soome konkurendiks spordi alal. Soomlased ei arvanud, et Eesti iseseisvus oleks ohus. 13,4% arvas, et Eesti positsioon iseseisva riigina on väga ohutu, 66,4% arvas, et üsna ohutu. Uuring näitis tollal ka, et 62,2% arvates peaks Soome toetama Eesti liitumist EL-iga. Nendest, kes vastasid eitavalt, arvas 36,2%, et Eesti liitumisest EL-iga tekib probleeme. Kõigist vastajatest 68,8% oli käinud Eestis, 63% viimase aasta jooksul. 72,3% Eestis käinutest olid 45-59-aastased. 52,8% arvas, et nad lähevad kindlasti või üsna tõenäoliselt Eestisse ka järgmisel aastal. Veel küsiti soomlastelt, mis keeles nad räägivad eestlastega. Rohkem kui 96% vastas, et inglise keeles, 8% räägib ka eesti keeles, aga nende hulka kuuluvad ilmselt nii need soomlased, kes tõesti oskavad eesti keelt, kui ka need, kes ei oska, ega ka vestluspartner oska soome keelt, aga keelte sarnasuse pärast saadakse enam-vähem hakkama.

Uuringu kokkuvõttes tuldi järeldusele, et Soomes valitseb Eestile positiivne ja Eesti arenemisse optimistlikult suhtuv õhkkond. Soomlased on Eesti suhtes päris vastuvõtlikud ja suhtuvad kriitiliselt Soome teabevahendisse ning võrdlevad meediast saadud informatsiooni isiklike kogemuste kaudu saaduga.

Eelpool kirjeldatud näidete põhjal ei saa öelda, et soomlaste Eesti-pilt oleks 1990. aastatel selgelt paremaks või halvemaks läinud. Tundub aga, et see on alati ja ettearvamatult muutuv nähtus. Ladva uurimistulemuste järgi oli Soome teabevahendite suhtumine positiivne juba alates 1991. aastast, aga Estonia õnnetus 1994. aastal tekitas ajakirjanduses suurt vastukaja Eesti suhtes. Loetletud uurimustest kõige värskem, Tuglas-seura algatusel läbiviidud küsitlus kõneleb siiski päris positiivse suhtumise poolt. Eriti noorte hulgas tehtud küsitluse alusel on märgata, et kui isiklikud kontaktid ja kogemused puuduvad, on arusaamad "võõrastest" rohkem negatiivsed. Mida rohkem inimene saab vaatluse all olevast objektist informatsiooni, seda vähem tema arusaamad põhinevad kuulujuttudel või uskumustel.

3. TÖÖS KASUTATUD MATERJAL

Lehitsedes 1999. ja 2002. aastal ilmunud HS-i numbreid, sai varsti selgeks, et Eestit ja eestlasi puudutavate kirjutiste arv on tohutult suur. Kõiki artikleid ei olnud mõttekas uuringusse võtta, vaid tuli kasutada põhimaterjali piiramist. Uurimismaterjaliks valiti kõik need HS-is aastatel 1999 ja 2002 ilmunud kirjutised, mille suures ülapealkirjas oli tüvisõna *Viro*, *Tallinna*, *Tartto*, *Pärnu*, *Rakvere*, *Saarenmaa*, *Hiidenmaa* või *Narva* mis tahes käändevormis (nt. Virossa, Viron, Virolla, virolaiset, virolaisille) kaasa arvatud liitsõnad, nagu *suomalais-virolainen*, *Viron-reissu*, *Pohjois-Viro*, *virolaispoimijat*. Kasutatud valim oli tagatiseks sellele, et kirjutiste sisu kontsentreerus võimalikult suures mahus Eestit puudutavatele küsimustele. Samuti kujunes uurimismaterjali niisuguse valiku tulemusena väga mitmekesiseks näiteks žanride ja teemade poolest.

Aasta 1999 HS-ist oli leida 418 kriteeriumit täitvad kirjutist. Nendest 318-s oli suures ülapealkirjas sõna *Viro* (mis tahes käändevormis), 78-s sõna *Tallinna*, 15-s *Tartto*, kahes *Pärnu*, kahes *Narva*, ühes *Rakvere*, ühes *Hiidenmaa* ja ühes *Saarenmaa*. Aasta 2002 HS-s sattus valikusse 294 artiklit. 226 artikli suur ülapealkiri sisaldas sõna *Viro*, 53 *Tallinna*, 9 *Tartto*, 3 *Pärnu*, 2 *Saarenmaa* ja 1 *Hiidenmaa*.

Artiklite hulk oli päris suur, 712, aga sedavõrd lai valik mitmesuguseid kirjutisi oli tagatiseks uurimistöö tulemuste adekvaatsusele.

4. KONTENTANALÜÜS

Materjali analüüsimisel kasutadi kontent- ehk sisuanalüüsi ja diskursuseanalüüsi. Kontentanalüüsi puhul olid andmeallikateks Epp Laugu "Algteadmisi teadustööst" (Tartu, 1995) ning Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi kirjutatud "Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi" (Jyväskylä, 2003). Laugu õpik osustus väga kasulikuks antud praktiliste nõuannete pärast, mis olidki suunatud just eriti ajakirjanduse sisu uurivatele üliõpilastele. Tuomi ja Sarajärvi annavad ka oma õpikus nõu kontentanalüüsi tegemiseks, aga samas tuuakse rohkelt välja erinevaid, tihti vastuolulisi aspekte, mida mõned uurijad on kontentanalüüsi kasutamisel esitanud.

Tuomi ja Sarajärvi viitavad oma õpikus sisuanalüüsi määratlusele, mille järgi sisuanalüüsi abil võidakse dokumente analüüsida süstemaatiliselt ja objektiivselt. Dokument võib olla näiteks raamat, artikkel, päevik, kiri, intervjuu, kõne, vestlus, dialoog, raport ja peaaegu mis tahes kirjaliku vormi saadetud materjal (Jyväskylä, 2003, lk. 105, tsiteeritud teose järgi: Kyngäs, H. & Vanhanen, L. Sisällön analyysi. Hoitotiede).

Laugu järgi on kontentanalüüs ehk sisuanalüüs uurimistehnika kommunikatsiooni sisu uurimiseks ning analüüsimiseks. Kontentanalüüs on:

süstemaatiline - nõuab, et analüüsitava sisu peab olema valitud selgelt sõnastatud ja järjekindlalt rakendatud reeglite alusel; uuritava valim peab moodustuma kindlaid protseduure järgides, nii et igal objektil oleksid võrdsed võimalused sattuda valimisse;

objektiivne - kontentanalüüsi puhul tähendab, et uurija enda eelistused ja suhtumised ei tohi mõjutada materjali töötlemist ega järeldusi. Täielik objektiivsus pole siiski võimalik, kuna valiku kriteeriumid ja kategooriate süsteemi koostab uurija enamasti ise. Erinevad uurijad peavad samu menetlusi ja sama materjali kasutades jõudma siiski samadele tulemustele. Kui

mõni teine uurija soovib korrata antud uurimisprotsessi, jõuab ta samade järeldusteni siis, kui mõistete definitsioonid ja sisu klassifitseerimise reeglid/ juhised on sõnastatud ühemõtteliselt ja arusaadavalt;

kvantitatiivne - on seotud sellega, et sisuanalüüsi eesmärk on anda võimalus kommunikatsiooni sisu numbriliste väärtustega mõõta. See aitab uurijal olla täpne ning esitada tulemusi ökonoomselt. Uurija saab ka rakendada statistilisi võtteid, mis aitavad tulemusi paremini analüüsida ja interpreteerida (Lauk 1995: 33-34).

Tuomi ja Sarajärvi järgi püütakse igasuguses uurimistegevuses muidugi vältida vigu ja üksikute uurimuste puhul peab hindama tehtud uuringu usaldusväärsust. Metoodilises kirjanduses käsitletakse uurimusmeetodite usaldusväärsust tavaliselt mõistete *valiidsus* (sobivus ehk uuringus on uuritud seda, mis oli lubatud) ja *reliabiliteet* (usaldusväärsus) abil. Autorite sõnul on eespool nimetatud mõistete kasutamist kritiseeritud peamiselt sellepärast, et need on tekkinud kvantitatiivse uurimuse ringkonnas ja mõistetena vastab nende ala peamiselt kvantitatiivse uurimuse vajadustele. Paljudes kvalitatiivse uuringu õpikutes soovitatakse mõistete *valiidsus* ja *reliabiliteet* hülgamist või asendamist. Autorite sõnul põhineb kõige üldisem kriitika Lincolni ja Guba (Lincoln, Y. S ja Guba, E. G., 1985, *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills: Sage) käsitlusele, mille järgi valiidsuse ja reliabiliteedi aluseks on oletus ühest konkreetsest tegelikkusest, mida uuringus taotletakse. (Tuomi ja Sarajärvi: Jyväskylä 2003).

Tuomi ja Sarajärvi sõnul võlgneb uurija oma uurimuse lugejatele usutava selgituse materjali kogumisest. Usaldusväärsuse hindamisel võib abiks olla uurimistöö käigu eri etappide täpne kirjeldamine - see teeb uuringu tulemused selgemaks ja arusaadavamaks. (Sealsamas, lk. 135 ja 137).

Selles sisuanalüüsis olid *valikuühikuteks* suure ülapealkirja järgi valitud 712 artiklit. Neidsamu valikuühikuid kasutadi ka *vaatlusühikutena*. Vaatlusühikud koosnevad reeglina *klassifitseerimisühikutest*, mis on sellised mõttelised tervikud (tekstiosad), mis väljendavad vaadeldavaid kategooriaid (näiteks mingi sõna, väljend, lausung). Vaatlusühik on tavaliselt suurem kui klassifitseerimisühik.

Klassifitseerimisühiku valik oleneb uurimuse eesmärgist. *Kategooria* on tähenduslik sisuosa, mis uuritava nähtuse kohta midagi väljendab (näiteks hinnang, teema). Kõik need kategooriad, mis iseloomustavad üht ja sama nähtust, on sellele nähtusele vastava sisuklassi *indikaatorid* ehk väljendajad. *Sisuklassid* ühendavad endas uuritava nähtuse ja kategooriad, mis seda nähtust teksti sisus väljendavad. Sisuklassile antakse mingi nimetus,

nagu teemavaldkond, subjekt vms. Sisuklasside ja kategooriate abil leitakse sisus esinevaid iseärasusi, mis väljendavad uuritavat nähtust.

Sisuklassi moodustamiseks on olemas induktiivne ja deduktiivne tee. Kui sisuklass moodustatakse induktiivse tee järgi, süvenetakse sisusse ja püütakse selle põhjal otsustada, milliseid sisuklasse kasutades tulevad need nähtused esile, mida uurida tahetakse.

Deduktiivne tee tähendab mõne teooria või skeemi kasutamist, mille alusel püütakse sisust leida vastavaid kategooriaid. (Lauk, 1995: 39). Käesolevas töös on sisuklassi moodustamise viisiks valitud induktiivne tee ehk kõigepealt on kõik kogutud artiklid läbi loetud ja siis koostatud sisuklassid artiklite sisu põhjal võimalikult ammendavalt. Töö lõppu on lisatud kodeerimisjuhend (lisa 1), mida tekstide kodeerimisel kasutati.

Võrdlused aastate 1999 ja 2002 artiklitest on kirjeldatud:

- 1) **sõnaliselt** kategooriate kaupa ja
- 2) **statistiliselt** tabelite abil.

Sisuanalüüsi usaldusväarsuse saavutamiseks tuuakse järgmiseks välja, kuidas kategooriad on kodeerimisel määratletud.

Selles sisuanalüüsis kodeerimisel kasutatud *sisuklassid* olid:

allikas,
autor,
žanr,
väärtustamine,
temaatika,
hinnang,
tegelased.

Kui artikli lõppu oli kirjutatud näiteks STT, ETA või AP, tuli tekstis sisalduva informatsiooni **allikaks** märkida *teabeagentuur*. Mõnikord oli artikli alguses ajakirjaniku nimi, aga teksti sees võis olla kirjutatud näiteks "Eesti teabeagentuuri ETA teatel arutatakse välisministeeriumis ka kompensatsioonide küsimist Venemaalt" (*Neuvostovallan ja natsi-Saksan rikokset rinnastettiin Virossa. - HS, -02, 19.6.*). Ka sellisel juhul tuli allikaks märkida *teabeagentuur*.

Autor ise oli allikaks siis, kui ta kirjutas millestki, mida ta oli ise näinud, kuulnud, tundnud, maitsnud ehk olnud mingi sündmuse läbielajaks; nagu näiteks artiklis "Valppaana Virossa" (HS,-99, 17.11): "Tallinna tänavatel on vahel näha mõnd hirmunud soomlast, kes on oma rahakoti kaotanud."... "Ka oma kogemuste põhjal võin hoiatada"... "Üks küsis kella minu käest; vaistlikult pöörasin ümber ja nägin, et teise mehe käsi oli kinni minu tütre käekotist." ja artiklis "Luksushytissä Viron-risteilyllä" (HS,-99, 14.4): "Ees oli laevareis Eestisse" ... "Üldmulje oli siiski rahuldav" ... "Öösel Tallinna sadamas magades oli kajutis vaikne." Kõige viimaseks mainitud artikli puhul tuli allikaks lisada siiski ka *Autori poolt intervjueeritud isik*, sest teksti lõpus kirjutab ajakirjanik: "Tallinki tegevdirektor Keijo Mehtonen ütleb, et kehtivad 50-margased soodushinnad autotekist allpool asuvates kajutites on ainult klientide meelitamiseks." Autori poolt intervjueeritud isik oli loo allikaks alati, kui oli küsitatud kedagi, kes oli näiteks osaline või pealtnägija mõnes sündmuses ja kes andis informatsiooni fookuses olnud sündmuse kohta. Allika kommentaarid olid kirjutatud tsitaatidena või refereerituna.

Pressiesindaja tuli märkida allikaks juhtudel, kui tema oli loos informatsiooni andjana mainitud, näiteks: "Rahvahääletus ühinemise kohta oleks vaid nagu või leiva peale. Sellega võiks veel tõendada NATO-le, kui korralikud me oleme," ütleb kaitseministeeriumi pressiesindaja Madis Mikko." (*Virossa kansan tuki näyttää selvältä.* - HS, -02, 17.12.).

Spetsialist oli kasutatud loo allikana siis, kui oli intervjueeritud mingi eriala asjatundjat, nagu juristi, psühhiaatrit, inseneri; näiteks: "HIV-laboratooriumi juhataja Mika Salminen tõrjub siiski kuulujutud, mille järgi viirus oleks levinud juhusliku meremehe või mõne teise reisija kaudu" (*Viron hiv-muunnoksen syntyä ei tunneta.* - HS, -02,18.9.) ja "Nii arvab Tartu Ülikooli politoloogia professor Rein Ruutsoo." (*Viron venäläisten pitäisi oppia virolaisuutta.* - HS, -99,27.9.)

Teised ajalehed või ajakirjad tuli märkida allikaks juhtudel, kui allikale oli artiklis viidatud; mõnikord juba kohe pealkirjas, näiteks: *Eesti Päevaleht: Suomen huolesta huolimatta Viro vähentää tullimiehiä.* (HS, -99, 8.10.) või siis teksti sees, nagu: "Violi tunnistus kultuurkapitali nõukogule avaldati laupäeval Postimehes." (*Viron Kultuurkapitalin johtaja tunnustautui uhkapeluriksi.*-HS,-02, 18.8.).

Dokumentaalne allikas oli allikaks siis, kui loos oli selgelt sõnastatud, et avaldatud informatsioon oli saadud näiteks mõnest uuringust või küsitlusest, näiteks: "ÜRO arenguorganisatsiooni uurimus jagab Eesti kodanikud kolme klassi" (*Puolet virolaisista elää puutteessa.* - HS,-99, 15.5.) ja "SAK avaldas kolmapäeval Suomen Gallupi tehtud uurimuse. Selle järgi arvab viis protsenti eestlastest, et käiksid vahetevahel "väga tõenäoliselt" Soomes tööl pärast Eesti liitumist EL-iga." (*SAK: Joka toinen virolainen kiinnostunut töistä ulkomailla.* - HS,-02, 30.5.).

Muu allikas võis olla näiteks TV-uudised või raadiosaade. Kuigi näiteks sõna "TV-dokument" (mainitud artiklis *Kalle ja Viron köyhät.* -02,26.9.) sisaldab eneses sõna "dokument", lähtuti sellest, et dokumentaalne allikas võis olla ainult mingi konkreetne asi, nagu paber või raamat.

Mainimata/ anonüümne oli kirjutises kasutatud informatsiooni allikas nendel juhtudel, kui teksti lugedes ei selgunud, kust teksti informatsioon pärit on, või oli allikaks mainitud midagi väga ebamääraselt. Näiteks väikses uudisloos *PTA menee osakkaaksi virolaiseen vaateyhtiöön.* - HS,-99, 1.2. tuuakse välja, et PTA Group Oy ostab 43 protsenti AS Klementi aktsiatest ja et Klementi on Baltikumis juhtiv naiste moeriiete valmistaja, aga allikaviidet uudisest ei leia. Artikkel *Stora Enso osti laitonta puuta Virossa.* - HS,-02, 12.7. sisaldab kolme eri liiki allikaid. "Keskkonnainspektor Priit Albri sõnul kaalutletakse kriminaalsüüdistuse tõstmist metsaomaniku vastu" - spetsialist, ""Meil on probleem," möönab Stora Enso metsaosakonna juht Eestis, Indrek Tust" – autori poolt intervjueeritud isik ja "Ebaametliku informatsiooni järgi osteti Imavere saeveskile 800 tihumetriit rahvuspargi puid" - anonüümne allikas.

Ajakirjanikuks tuli kodeerida teksti **autor** siis, kui kirjutise algusesse oli märgitud näiteks Jukka Rislakki või mõni teine HS-i ajakirjanikest.

*Eksperdi*ks tuli autor märkida juhtudel, kui ekspert oli kirjutajana nimetatud, näiteks: *Epäpöyhä allianssi valtaan Virossa.* - HS,-02,15.2.- loo lõppu oli kirjutatud "Kai Hintsanen. Autor on lähialade asjatundja Itämeri-instituuttis Tampere."

Lugejate kirjad olid paigutatud Mielipide-leheküljele, näiteks *Virossa tarvitaan Helsinki-infoa*. - *HS*,-99,31.3., kirjutajaks Juha E. Tetri. *Anonüümsete* autorite puhul ei olnud kirjutise autorina märgitud isiku nime, vaid näiteks "HS" (*Viron nykytaiteen museon peruskivi valettiin eilen*. - *HS*,-02,10.10.) või näiteks "STT-ETA" (*Viron televisio poistaa mainokset*. - *HS*,-02,1.7).

Žanride kategoorias kodeeriti kirjutis *uudiseks* uudise kriteeriumide abil, mida Priit Pullerits on esitlenud oma raamatus "Ajakirjanduse põhižanrid" (1997, Tartu, lk.12-17). Pulleritsu uudise kriteeriumid on: 1) sündmuse värskus, 2) sündmuse geograafiline lähedus lugejaskonnale, 3) sündmuse mõjukus, 4) sündmuses osalejate prominentsus, 5) sündmuse konfliktsus, 6) sündmuse erakordsus ja 7) sündmuse päevakajalisus. Nendest vähemalt neli peaks uudises esinema. Nt. *Helsinki-iläismies paritti virolaisnaisia 16 asunnossa*. - *HS*,-02,10.10.

Intervjuuks tuli kodeerida seda laadi kirjutised, mis olid sisuliselt ehitatud intervjuueeritava ümber ja kus intervjuueeritud isik või isikud olid loo otseses fookuses ehk mitte ainult kommentaari või lisainfo andjana. Nt. *Virolaiseksi hallituksen päätöksellä*. - *HS*,-02,7.3.

*Kommentaari*deks kodeeriti lugejakirjad Mielipide-leheküljel nt. *Viron opetus kannattaa*. - *HS*,-99,11.2. ja *Sairaanhoitajakokemus Virosta ei täällä kelpaa*. - *HS*,-02,18.11., samuti kommentaarid Vieraskynä-kastis.

Reportaažiks määratleti tekst, mis laias ulatuses kirjeldas mõnda sündmust või olukorda kohapeal. Preesensis kirjutatud lugu sisaldas tavaliselt kohalolijate kommentaare ning autori isiklike arvamusi ja tähelepanekuid, nt. *Viron kielioppia ladon ylisillä*. - *HS*,-99,22.8. ja *Palavakivi on Viron siunaus ja kirous*. - *HS*,-99,30.11.

Juhtkirjad olid juhtkirjade osas HS-i esimesel leheküljel. Nt. *Virosta ei työvoimaryntäystä*. - *HS*,-02,31.5. ja *Menneisyys painaa Virossa*. - *HS*,-99,25.9.

Retsensioonid olid kultuuriteemalised tekstid, millega autorid hindasid näiteks äsja ilmunud raamatuid, TV-programme, teaterietendusi jne., nt. *Naseva opas Tallinnan arkeen*. - *HS*,-02,13.2. ja *Viron muotoilu nousi jaloilleen*. - *HS*,-02,4.11.

Feature i määratlemises tuli appi jälle P. Pulleritsu õpik "Ajakirjanduse põhižanrid" (Tartu, 1997: 79-80). Pulleritsu sõnul on *feature* ehk olemuslugu pikem kirjutis elust ja inimestest, selles peab olema *story* ja samas peab see edastama fakte. *Feature* sarnaneb mingil määral novelliga, sest sellel on algus, keskosa ja lõpp. *Feature* võib olla kirjutatud peaaegu igal inimlikku huvi pakkaval teemal. *Feature* eesmärk on meelt lahutada. Nt. *Luomumies lähti Viroom.* - HS,-99,16.5. ja *Virolaispoikien pitkä ja sekava matka Kylmäkoskelle.* - 02,22.9.

Laiendatud infolooks tuli kodeerida kirjutised, mis suurel määral sarnanesid uudisega, aga olid pikemad ja põhjalikumad; nad ei piirdunud ainult uudise kirjeldamisega, vaid läksid kaugemale ja andsid mitmekülgset lisainfot. Nt. *Hyytelömäinen hydromeduusa löytyi Viron Väinamereltä.* - HS,-99,25.9. ja *Suomi ja Viro olivat 30-luvulla "lähes sotilasliitossa".* - HS,-99,13.10.

Eelteateid olid autorite vihjed eelseisvatest kultuuriüritustest. Nt. *Jose Carreras konsertoi Tarton laulukentällä.* - HS,-99,15.2. ja *Sanomalehti Kaleva toi virolaista taidetta Helsinkiin.* - HS,-99,15.10

Väärtustamise kategooria eesmärk oli väljendada viise, millega kirjutistele oli tõmmatud lugejate tähelepanu, mis tugevdasid teksti sõnumit ja tegid selle arusaadavamaks. *Foto ja joonistus* kodeeriti siis, kui nad esinesid; *teabegraafika* sees olid nii diagrammid, tabelid, kaardid kui joonisedki. *Lisapealkiri* või *-kirjad* olid väiksemas kirjas kui suured ülapealkirjad ja paigutatud suure ülapealkirja alla või sellest ülespoole, nt. *Viron rikollisuus lisääntynyt alkuvuodesta voimakkaasti* (suur ülapealkiri). *Suomalaisiin kohdistuneista varkauksista vain murto-osa selvitetään* (lisapealkiri). - HS,-99,18.5. ja *Virolle luodaan omaa brändiä* (suur ülapealkiri). *Valtion imagon muokkaus ei innosta uutta hallitusta* (lisapealkiri). - HS,-02,10.2.

1999. aasta HS-i kirjutistes kasutati veel *vahepealkirju*, aga lehe kujundamise muudatuste tõttu 2000. aasta alguses vahepealkirjadest loobuti ja nende asemel hakati kirjutiste *lõikude esimesi sõnu* trükkima *paksus kirjas*.

Muu väärtustamise hulka läksid näiteks rubriigid loo ülapealkirja kohal, nagu *Bridge (Virolaiset olivat parhaita Vaasan GP-kisassa.* - HS,-99,13.10 ja *Viikon hyvä uutinen (Suomi-kuva parantui Virossa.* - HS,-99,19.9.). Niisugused rubriigid ei esinenud

regulaareselt, vaid need väärtustasid näiteks mingit spordiudist siis, kui midagi märkimisväärselt oli toimunud. Ka infokastid näiteks pealkirjaga: "Taustaa" või "Kuka?" olid muu väärtustamine.

Loo **teema** võis kodeerida sageli juba selle ülapealkirja põhjal. Ülapealkirja peegeldas harilikult loo peateema, aga vahel ilmus artikli lugedes veel mõni teine teema. Nt. *Oloksella virolaishiihtäjien juhlat.* - HS,-02,11.11. - teemaks oli *sport. Poliitikkoja kiinni rattijuoppoudesta Virossa.* - HS,-99,6.8 sisaldas kaks teemat, ehk *purjus autojuhtimine* ja *poliitikategelased*. Poliitikud mängisid siin sama tähtsat rolli nagu purjus autojuhtimine - vaevalt oleks HS viitsinud kirjutada tavainimeste vintis autoga sõitmisest. Mitte alati ei võinud muidugi ainult ülapealkirja põhjal aru saada, mis teema kirjutisele peaks kodeerima, nt. *Virossa itkettiin ilosta ja korkattiin kuohuviiniä.* - HS,-02,14.2. Teksti lugedes selgus, et tegemist oli *spordiga*.

Loos kajastuv hoiak Eesti või eestlaste kohta võis olla *positiivne* või *negatiivne*. Kui kirjutis oli aga täitsa erapooletu Eesti või eestlaste suhtes, tuli see kodeerida neutraalsena. Negatiivsetest ilmingutest, näiteks kuritegevusest kirjutamine ei tähendanud loomulikult, et loos suhtutaks automaatselt Eestisse/ eestlastesse kuidagi negatiivselt; *negatiivne* tuli märkida ainult selliste kirjutiste puhul, mis kajastasid selgelt eitavat lähenemisviisi. Nt. juhtkiri *Sekundamatkoja Viroon.* - HS,-02,24.7., mis käsitles laevaliiklust Tallinna ja Helsingi vahel. Juhtkirjas suhtuti Linda Expressi tehnilistesse probleemidesse silmapaistvalt hukkamõistvalt: "Uutel laevadel on alati mingeid tehnilisi vigu, aga Helsingi-Tallinna liini ekspresslaeva Linda Expressi probleemid on olnud uskumatud ..." jne.

Näide *positiivsest* hoiakust: *Viron rallilupaus haastaa Fordin konkarit.* - HS,-02,12.8. Lugu kajastas tervikuna väga positiivset suhtumist eesti rallisõitjasse Markko Märtnisse: "Markko Märtn saavutab kiiresti ralli tipptaseme." (pildiallkiri), "Pole kahtlust, kellel olid Jyväskylä MM-rallis kõige innukamad fännid. Eesti Markko Märtnit oli tulnud lahe teiselt poolt kannustama väga palju fänne, kes on tõstnud noore rallilootuse oma iidoliks"... "Juba neljandal ja viiendal spetsiaalkatsel kukutas Märtn siiski kogenud rallikaaslased Sainzi ja Colin McRae. Ka siis, kui rasket Ouninpothjat sõideti kaks korda, kihutas 26-aastane eestlane oma meeskonnakaaslastest paremad ajad."

Tegelane/ tegelased oli/olid kirjutises see/need, kes oli/olid teinud (olnud, osalenud jne.) minevikus, kes teeb/teevad praegu või tulevikus midagi. Nad võisid olla ka pöördumise objektideks. Riigi esindaja võis olla näiteks president, aga näiteks välisminister tuli vahel kodeerida Eesti riigi esindajaks juhtudel, kui ta tegi näiteks Soome ametliku visiidi.

Organisatsiooni määratlemisel tuli appi Juhani Tiuraniemi õpik "Yksilö, ryhmä, organisaatio. Sosiaalipsykologian perusteita" (1993, Turku). Lihtne näide organisatsioonist Tiuraniemi järgi on ühe indiviidi poolt asutatud ettevõtte. Organisatsioon võib samuti olla näiteks masstoodangu tehas, hamburgeribaar, ülikool. Organisatsioon püüab mõjutada ümbritsevat maailma ja samal ajal ümbritsev maailm mõjutab organisatsiooni. Organisatsioon toodab teenuseid või tooteid oma ümbruskonnale ja saab kasutajatelt tagasisidet, kuidas organisatsiooni tooted kohanevad olemasolevate toodetega (lk. 64, 67, 68). Tiuraniemi raamatu järgi kodeeriti siin riiklikeks organisatsioonideks näiteks Eesti riiklikud õppeasutused ja haiglad ning politsei. Riikliku organisatsiooni esindaja võis olla näiteks koolidirektor.

Mitteriiklikud organisatsioonid olid näiteks kõik eraettevõteted, nagu reisibürood ja kaubamajad. Mitteriikliku organisatsiooni esindajaks tuli märkida näiteks Rakvere lihakombinaadi tegevdirektor (*Martin päivästä alkaa Virossa makkarakausi. - HS,-02,7.11.*).

Etnilised grupid olid kirjutistes selgelt nimetatud, nt. *Vuoden 1989 kielilaki palautti virolaisille oikeuden äidinkieleen*. Sotsiaalne grupp on Tiuraniemi sõnul grupp, mille liikmeid ühendab mingi ühine omadus. Sotsiaalsed grupid on näiteks ameti-, soo- ja kodanikugrupid (J. Tiuraniemi 1993: lk. 26 ja 45). Grupp (*muud grupid*) on kahe või enama inimese vastatikusel mõjul põhinev tervik; siis on inimeste vahel stabiilsed, struktureeritud suhted ja neil on ühised eesmärgid ning grupi liikmed on teadlikud oma liikmeks olemisest. Grupp võib olla näiteks pere, kamp, teraapiagrupp või töögrupp (lk. 45). Grupp tegelasena oli näiteks kirjutises *Virolaisliiga pakotti jatkamaan prostituutiota. - HS,-02,13.7.*

Määratledes artikli tegelasi, oli lähtepunktiks tihti loo pealkiri või pealkirjad. Näiteks: *Virolaiset luottavat Rүүteliin. - HS,-02,1.8.* Pealkirja põhjal oli küll kohe märgata, et üks tegelastest oli *riigi esindaja* ehk Rүүtel, aga "virolaiset" seevastu võis tähendada nii

etnilist gruppi kui ka *sotsiaalsed gruppi*. Teksti edasi lugedes sai selgeks, et siin esindasid "virolaiset" Eesti kodanikke ehk see tuli niisiis kodeerida *sotsiaalse grupina*. Aga tekstist tõusis esile ka muid tegelasi: ..."Küsitluses küsiti ka eestlaste usalduse kohta ühiskonna institutsioonide suhtes" (*Eesti riiklikud organisatsioonid*). President oli jälle selgelt enne armeed, valitsust ja riigikogu." ... "Osa Eesti nooremast põlvkonnast (*Eesti isikud*) – nii nagu paljud soomlasedki (*Soome isikud*) - suhtus Rüütli valimisse alguses pettunult ...", "Kohe pärast ametisse astumist avaldas ta tugevalt oma seisukoha Eesti EL-iga liitumise poolt, ja selle mõju on näha liidu (*rahvusvaheline organisatsioon*) toetuse tõusuna eriti vanemates vanuserühmades." ... "Riigi (*Eesti riik*) tulevikule pole paha ka see, et Eesti venekeelsed (*etniline grupp - venelased*) usaldavad Rütli tunduvalt rohkem kui tema eelkäijat."

Tegelane võis olla veel *muu*; muuks märkisin näiteks mõne looma või elusolendi. Näiteks: *Viron HI-virus (muu) on harvinaista lajia. - HS,-02, 17.9.*

4.1. ARTIKLITE ESINEMISSAGEDUS AASTATEL 1999 JA 2002

Artiklite esinemissagedus aastatel 1999 ja 2002 (vaata lisa 2) olenes arvatavasti eeskätt sellest, kui palju ja millal midagi huvitavat ja märkimisväärset Eesti või eestlastega juhtus ja kui kõrgelt seda HS-i toimetus hindas. Kui vaadelda Eesti kõige tähtsamaid sündmusi (vt. lk. 7) aastate 1999 ja 2002 jooksul, on näha, et mitte kõik nendest ei äratanud HS-i huvi. Ajakirjanike isiklik huvi Eesti vastu ja aktiivsus kirjutada erinevatest Eesti elu ilmingutest kajastus loomulikult artiklite esinemissageduses. Ka näiteks lehe peatoimetaja, lugejate ja mõne spetsialisti huvi kommenteerida aktuaalseid Eesti küsimusi mõjus artiklite esinemissagedusele. Keskmise arv igas kuus oli 1999. aastal 34,8 artiklit ja 2002. aastal 24,5 artiklit.

4.2. TEMAATIKA

Teemasid määratlades ei jagatud neid pea- ja kõrvalteemadeks, sest sugugi alati polnud võimalik otsustada, kumb oleks olnud näiteks kahest teemast olulisem (*Nt. Naton ja EU:n kannattajia Virossa eniten. - HS, -99, 10.2.; EL ja NATO uudise fookuses ühtmoodi*). Sama tähtsate teemade puhul märgiti mõlemad artikli teemaks. Asso Ladva diplomitöö põhjal kuulusid Soome ajakirjanduse püsihuvide hulka 1990. aastate alguses eesti kultuur, majandus ja sisepoliitika ja eriti HS-is oli ka mitmesuguste Soome-Eesti ühisprojektide tutvustamist. Kümme aasta hiljem tutvustas HS üha rohkearvulisemalt erinevaid Soome-Eesti ühisprojekte, eriti just kultuuri alal. Sisepoliitika, majandus ning kultuur olid kolm kõige enam käsitletud teemavaldkonda mõlemal uuritud aastal. Neljandal kohal oli samuti mõlemal aastal välispoliitika, viiendal 1999. aastal transport ja 2002. aastal sport (lisa 3).

Üksikutest teemadest teemavaldkondade sees olid Eesti-Soome suhted esimesel kohal aastal 1999, kolm aastat hiljem aga sport (hõlmades kõik teemavaldkonna spordiartiklid). Teisel kohal aastal 1999 oli sport, kolmandal kaubandus, neljandal tööstus ja laevaliiklus, viiendal minevik. Teisel kohal aastal 2002 oli kaubandus, kolmandal Eesti-Soome suhted ja narkootikumid, neljandal EL ja viiendal minevik, piirivalve, salakaubavedu ja laevaliiklus.

Ainult 1999. aastal esinenud temaatika

Paljud teemad esinesid nii 1999. kui ka 2002. aastal. Leidus ka erinevusi: ainult 1999. aastal kirjutati näiteks politseinike vallandamisest, Max Jakobsoni rahvusvahelisest komisjonist, president Kekkoneni 1964. aasta Eesti-visiidist, soomlasest orjapidajast, ettevõtete maksuvabadusest, Mart Laari ajalooõpikust, Kristina Šmiguni kuldmedalist.

Politseinike vallandamine

HS-i Tallinna väliskorrespondent Jukka Rislakki kirjutas (*Virossa potkut 300 poliisille. - HS,-99, 8.1.*): "... Eriti Tallinnas on kuritegude avastamisprotsent väga madal ja see võib osalt johtuda sellest, et mitmed kogenud miilitsad on aastate jooksul vallandatud. Noored Eesti politseinikud on värvatud praktiliselt otse tänavalt ja nad on mitte ainult kogenematud, vaid ka päris keeleoskamatud – linnas, kus peaaegu pooled kodanikest ja suurem osa kurjategijatest on "muulased" ..."; septembris (*Viro aikoo säästää erottamalla 500 poliisia. - HS,-99,29.9.*): "Eesti siseminister Jüri Mõis, kes on poliitikas uustulnukas, on äratanud imestust nii omade kui ka vastaste hulgas teatades, et kuni aasta lõpuni vallandatakse 500 politseinikku, hoolimata sellest, et kuritegevus tõuseb." ... "Politseitöötajate ametiühingu järgi saadab otsus tõsiselt ohtu riigi sisemise turvalisuse. Ühingu esimees märgib, et kõige rohkem vähendatakse tänavapolitseinike määra.

Ministeerium kavatses vajaduse korral kasutada eraturvafirmade teenuseid" ja veel aasta lõpus ilmus anonüümse autori uudislugu (*Virossa uskottua useampi poliisi saa potkut tänä vuonna. - HS,-99,26.11.*): "Eesti siseministeerium vallandab raha säästmise nimel 655 politseinikku kuni aasta lõpuni, mitte 500 politseinikku, nagu siiani arvatud. Vale info tulenes politseiameti "arvutivateast", rääkis pressiesindaja neljapäeval. Politsei ametiühingu arvates on arusaamatu, kuidas valeinformatsiooni on antud avalikkusele juba kolme kuu jooksul, kuigi viga on märgatud. Massiline vallandamine on tekitanud ägedat diskussiooni, sest kuritegevus kasvab Eestis pidevalt. Praegu on Eestis umbes 4255 politseinikku."

Eesti lehtedes käsitleti politseinike vallandamist laialt ja paistis, et Mõisa otsus vajas põhjendamist. Eesti Päevalehes ilmunud artiklis (*Mõis jätab pool tuhat politseinikku töötuks.*-EP,-99,17.9.) nentis lääne prefekt Margus Sirtsi: "... on võimalik, et inimesed peaksid edaspidi hoiduma öösel Tartus liikumisest ning harjuma mõttega, et tulevikus ei ole nende kodulinn nii turvaline kui siiani." Siseminister Mõis ütles: "Et tulla välja rahaga, mis meil riigieelarves on, tuleb oma organisatsiooni koomale tõmmata" ... "Vajame teotahtelist politseid - olgu ta pigem väiksem kui pidevas alafinatseerimises vaevlev" ... "Ma arvan, et tänavapildis politsei kadumist märgata pole." Mõis ütles (*Jüri Mõis õigustab koondamisi.* - EP,-99,27.9.): "Meil on järele proovitud, et politseinike arvu tõstmine pole küll aidanud. Me oleme praktiliselt viis aastat politsei rahalisi vahendeid tõstnud 20 protsenti ja kuritegevus ainult tõuseb" ... "Probleem pole politseitöötajate arvu vähesuses, vaid politsei kompaktsuses ja efektiivsuses. On jutte sellest, et kui kellelgi on vaja politsei abi, siis linnas sõidab samal ajal temast kümme politseiautot mööda, aga õiget ikka ei tule ..."

Aasta lõpus avaldas HS veel lühikese artikli politseiteemal (*Ylhäältä apua Viron poliiselle.* - HS,-99,10.12.), kus kirjeldati, kuidas vallandatud politseinikele oli lubatud abi mitmelt poolt: "Psühholoogid aitavad neid depressiooni, haigushoogude ja enesetappude vältimiseks. Eesti kirik on lubanud palvetada politseinike eest. Politseijuhtide soovil saatis luterlik peapiiskop Jaan Kiivit kõigile kogudustele kirja, kus palutakse palvetada politseinike ülima kaitse eest. Eesti siseminister, kes hoidis oma kohta pool aastat ja siis läks paremale palgale, leidis, et peab vallandama 655 politseiniku, et teistele võiks rohkem maksta."

Max Jakobsoni komisjon

Jaauari lõpus kirjutas HS Lennart Meri algatusel asutatud rahvusvahelisest komisjonist, mille juht oli Soome minister Max Jakobson: *Jakobsonin komissio aloittaa miehitysjan selvitykset Virossa, Neuvostoliiton ja natsi-Saksan ihmisoikeusrikkokset tutkitaan.* - HS,-99,27.1. ja *Jakobsonin komissiolla ensi kokous Virossa.* - HS,-99,28.1. Komisjoni eesmärk oli uurida Eestis või eestlaste vastu ajavahemikul 1940-1991 toimepandud inimõiguste rikkumisi. Kõige esimesena kavatses komisjon keskenduda 1940. aasta Nõukogude okupatsiooni ajal tehtud rikkumiste uurimisele; pärast seda aastate 1941-1944 Saksa

okupatsiooni aja rikkumistele ja siis jällegi aastast 1944 alanud Nõukogude okupatsiooni ajal toimunud rikkumistele. Tänapäevaks on komisjoni raport valmis. (*Raportti nimesi ihmisoikeusrikkosten tekijät Virossa vuosina 1940-41. - HS,-04, 24.4.*) Komisjoni raportis tuuakse välja ohvrite arvud ning isikud, kes olid suurimad süüdlased inimõiguste rikkumistes.

Kekkoneni Eesti-visit

Veebruari alguses ilmus uudislugu *Kekkoselle nimikkolatu Viroon.* - HS,-99,8.2. ja märtsis *Kekkoselle nimikkolatu Viron Otepäähän.* - HS,-99-14.3. Eelmainitud tekstis olid näiteks laused: "Lõuna-Eestis asuv Kääriku talvespordikeskus ja Otepää looduspark avavad Urho Kekkoneni nime kandva suusaraja, kus ta suusatas Eesti-visitide ajal aastal 1964." ... "Soome presidendi ainulaadne visit lõunanaabrite juurde talvel 1964 algatas mitmeid erinevaid suhteid - kaasa arvatud spordisuhteid – Soome ja Eesti vahel." Märtsikuu artiklis öeldi: "President Urho Kekkoneni auks nimetatud suusarada avati laupäeval Otepää suusakeskuse läheduses Lõuna-Eestis. Suusarada järgib täpselt samu radu, millel president Kekkonen suusatas oma visitide ajal Eestis 35 aastat tagasi, ajades turvameestele hirmu nahka. Nimelt ei suutnud kohalikud turvamehed jälgida Soome presidenti ja tema paremaid kaaslast, vaid jäid kaugemale tahapoole." 2004. aasta märtsis kirjutas HS (*Virossa hiihdetään kekkosta ja muistellaan "Urkin" tempauksia.* - HS,-04,13.1.) Eesti Päevalehte tsiteerides: "Soome riigipea visit 11.-14. märtsini 1964 oli suursündmus eestlastele, kes olid kakskümmend aastat elanud isoleerituna muust maailmast."

Ka aastal 1999 meenutasid Eesti lehed Kekkosel visiti, näiteks Postimehes (*Kekkose suusarada asub Käärikule turistide tõmbama.* - PM,-99,29.1.) kirjutas Alo Lõhmus, kuidas Kääriku spordibaas ja Otepää looduspargi rada ning saun tehakse korda ja avatakse laiemale publikule. "Eesti Olümpiakomitee liikme ning Kääriku-Tehvandi sihtasutuse ühiskondliku nõukogu esimehe ametit pidava Greeni hinnangul aitas Kekkoneni visit taastada Soome ja Eesti mingil tasemel suhtlemist, mis okupatsiooni ja sõja tõttu oli täiesti lakanud. "Sel ajal avati laevaliin, tasakesi algas turism, oli suur Eesti kultuuri nädal Soomes, kuhu sõitis näiteks kogu Estonia teatri kollektiiv." ... "Arenema hakkasid spordisidemed ja majandussuhted..." ütles Green.

Soome orjapidaja

Soomlasest orjapidaja jõudis HS-i veergudele neli korda. (*Suomalaismies joutuu uudestaan oikeuteen virolaisorjan pitämisestä. - HS,-99,28.2., Suomalaiselle vankeutta virolaisen orjuutuksesta. - HS,-99,1.4., "Orjan" pidosta pian tuomio suomalaismiehelle Virossa. - HS.-99,2.6., Tarton orjatapaus uudelleen hovioikeuteen. -99,9.9*) Küsimus oli 26-aastasest Pasi Roininenist, kes elas Tartu lähedal asuvas maakohas ja kes sundis eesti "orja" ehitustöid tegema. Eestlane, Peeter Kittus, oli üheksa päeva lõa otsas hoitud, enne kui ta pääses põgenema.

Tunnistajate sõnul takistas Roininen ohvri põgenemist, aheldades ta katlamajja. Roininen lõikas ka "orja" juuksed ja maalits tema näo ja ülakeha autovärviga. Ööd oli Kittus veetnud puukuuris, käed ja jalad köidetud. Teda olivat ka pekstud haluga. Roininen maksis eestlasele palka osalt viinas. "Kuigi tööline oli alkohoolik, ei tähenda see seda, et oleks olnud lubatud temast orja teha," oli politsei esindaja Riina Kroonberg öeldnud Eesti Päevalehele. Kohtuotsuse järgi oli Roininen süüdi väljapressimises ja ebaseaduslikus kinnipidamises. Roininen nentis: "Minu usk Eesti kohtukorraldusse on läinud." Ta väitis ka, et kohtuotsus oli soomlase suhtes rassistlik. Lisaks süüdistas ta ajakirjandust töö moonutamises.

Ettevõtete tulumaksuvabastus

Esimene kord pöörati tähelepanu ettevõtete tulumaksuvabastust kehtestavale seadusele juunis *Viron hallitus haluaa poistaa yritysten tuloveron. - HS.-99,17.6.* ja pool aastat hiljem jätkati samal teemal: *Viro poistaa tuloveron yrityksiltä. - HS,-99,16.12.:* "Soome ametnikud arvavad, et Eesti hakkab välja nägema "maksuparadiisi" moodi. Nad arvavad, et ettevõtete tulumaksu peab taastama, kui Eestist saab EL-i liige."

Mart Laari ajalooõpik

Oktoobri lõpus avaldati uudislugu: *Viron pääministerin kirja unohti osan historiaa.* - *HS.-99,27.10.* Jutt käis peaminister Laari kirjutatud õpikust, mis esitles autorit ennast ja tema sõpru

kui väga teenelisi tegelasi Eesti taasiseseisvumisel, aga samas unustas ära mitu tähtsat isikut, nende hulgas Arnold Rüütli, Vaino Väljase, Edgar Savisaare. Teksti järgi süüdistati Laari isegi valetamises, sest tema raamatu põhjal võis järeldada, et rahareform viidi lõpuni Laari peaministriks olles, kuigi tegelikult tuli Laar võimule alles pärast seda. Äripäev oli kirjutanud irooniliselt, kuidas Laar sai oma hariduse Nõukogude ajal ja sellepärast vaikib kõigest, mis võiks vähendada tema enda osa Eesti taasiseseisvumisel.

Kristina Šmiguni võit

1999. aastal kirjutati ka Kristina Šmiguni võidust Sappadas kümme kilomeetri suusarajal. Kõigi aegade esimese Eesti suusatajana sai ta riietuda kui *cup*'i liider kollasesse vesti. Šmigun oli öelnud: "See on minule ja kogu meie perele suur pidu. Ma arvan, et Eestis avab mõni inimene pudeli šampust ja joob minu terviseks." (*Viron Smigun teki historiaa pukeutuessaan keltaiseen liiviin.* - *HS.-99,11.12.*)

Ainult 2002. aastal esinenud temaatika

Uuritud aastate jooksul kirjutati ainult 2002. aastal näiteks Andrus Veerpalu ja Jaak Mae saavutatud edust olümpiamängudel, Eestis toimunud Eurovisiooni lauluvõistlustest, Eesti passinõuetest lastele, Eesti rahvatraditsioonidest, mürgiviina kohtuprotsessist.

Veerpalu ja Mae medalid

2002. aasta veebruaris ilmus sel teemal kaks artikli: *Viro juhli kahden mitalin voimin.* - *HS,-02,13.2.* ja *Virossa itkettiin ilosta ja korkattiin kuohuviiniä.* - *HS, 02,14.2.* Eelnimetatud uudis tuli Salt Lake City olümpiamängudelt, kus Andrus Veerpalu võitis

kuldse ja Jaak Mae pronksmedali. Teine lugu kirjeldas, kuidas eestlased tähistasid oma sportlaste edukust: ”Tartu kõrtsudes said telekavaatajad kolmapäeva õhtul tasuta õlut, aga suurim osa eestlastest vaatas Andrus Veerpalu ja Jaak Mae suusasõitu kodus oma teleka ees. Neljapäeval elati suusavõitu Eestis läbi ikka ja jälle: ”Ma vaatan televiisorist suusatamise kordusi ja iga kord ma pabistan samal viisil, et kas tuleb võit,” ütles helistaja Kuku-raadio otsesaates neljapäeva õhtupoolikul. ”Eile õhtul rääkis minu poeg ameeriklasega, kes küsis, mis see Eesti õieti on. Poeg õhutas õhtul telekast suusatamist vaatama. Tont võtaks!””

Eurovisiooni lauluvõistlused

Maikuu tippsündmus olid Eurovisiooni lauluvõistlused, mis korraldati Tallinnas. *Tallinna odottaa 160 miljoonaa katsojaa.* - HS,-99,25.5. rääkis võistluste populaarsusest ja *Kansa seurasi viisuja Virossa.* - HS,-99,26.5. kirjeldas, kuidas rahvas kogunes Tallinna Raekoja platsile lauluvõistlust kuulama. Artikli *Myös juontajat työskentelevät Viron asialla.* - 02,255.5. lühikese kõrvalteksti järgi on Eesti Eurovisiooni lauluvõistluste tee olnud väga edukas. Kuigi Eesti võttis võistlusest esimest korda osa alles 1994. aastal, võitis maa juba seitsmendal katsel. Enne seda tuli Eesti üks kord neljandaks ja kaks korda viiendaks. Samal ajal, kui Eestist on kiiresti kujunenud lauluvõistluste kindel finalist, on Soome saatuseks saanud üle aasta võistluselt välja langemine. Soome kõige parem saavutus on 1973. aastast ja tüüpiline koht on olnud 20 paremast tagapool. Tekstis kirjutati siiski, et Eestile ja Soomele on alati meeldinud teineteise laulud.

Eesti passinõuded lastele

Augustis olid paljud lastega soome pered Tallinna sadamas hädas: *Viro alkaa vaatia lapsilta omaa passia.* - HS,-02,3.8., *Viro päästi vielä lapset tullista ilman omaa passia.* - HS,-02,4.8., *”Jäi meidän perheen viimeiseksi Viron-reissuksi”.* - HS,-02,4.8., *Viro päästi edelleen lapset rajan yli ilman omaa passia.* - HS,-02,5.8., *Viron rajavartiosto sanoo passittomia lapsia kännytetyn ennenkin.* - HS,-02,6.8., *Viroon vaaditaan vastedes oma passi 7-15-vuotiaalta.* - HS,-02,7.8., *Viron passirumba ärsyttää matkailuyrittäjiä.* - HS,-02,7.8., *Mikä oli Suomen vastuu Viron passijupakassa?.* - HS,-02,8.8.

Esimese eelpool nimetatud uudise sõnul tuli Eesti esitatud korraldus Soome ametivõimudele üllatusena. Eesti piiriametnikud hakkasid järsku jälgima 2000. aasta alguses kehtestatud piiriseadust. Mitu soome peret oli sunnitud pöörduma Tallinna sadamast tagasi.

Teine artikkel kirjutas, et lapsed said veel eelmisel päeval sõida Eestisse ja tagasi ilma passita, aga olukord oli niivõrd ebaselge, et kõigile lastega Eestisse sõitjatele soovitati hankida lastele passid. Kolmandas loos kirjeldati Koskela pere Eesti-reisi: "Olgu see meie kõige viimane Eesti-reis. Niisuguse vigurdamise pärast me ei hakka poistele passe hankima," oli Jari Koskela öelnud.

Abikaasa Kirsi Koskela rääkinud edasi: "Tallinna passikontrollis paluti meid kõrvale astuda, rääkimata, milles on asi. See tundus peaaegu hirmuäratav. Kokku oli meid umbes 30 ja mõnel perel oli väiksed nutvad titad kaasas. Siis paluti meid minna tagasi laevale, sest poistel pole passe. Laev, millega me tulime, oli siiski juba lahkunud tagasi Helsingisse ja keegi ei öelnud, mis tegema peaks. Oleme reisinud palju, aga kusagil mujal ole kunagi olnud selliseid probleeme. Lõpuks oli ametnik tulnud ütlema, et erandloaga võib pere minna passikontrollist läbi. Sel hetkel tuli küll mõttesse, et kas peaks jätma minemata. Et kui tagasi tulles peaksid lapsed jääma." Tagasi tulles said lapsed laeva ilma probleemita oma vanemate passiga.

Ka Soome lahe teisel pool jõudis asi uudistesse. Eesti Päevaleht kirjutas (*Piirvalve soovitab soomlastel oma lastele pass hankida. - EP,-02,5.8.*): "Neljapäeval saatis Eesti piirivalve piirilt tagasi Soomest reisilaevaga Tallinna saabunud 8 alaealist Soome kodanikku, kellel puudus reisidokument. Tagasisaadetud laste andmed olid kantud neid saatvate isikute passidesse, kuid puudusid laste fotod. Tagasisaatmise aluseks oli Riigipiiri seaduse §11.2."..."Sündmus tekitas olulist vastukaja Soome ajakirjanduses, kus väideti, et Eesti piirivalve on ette teatamata hakanud piirilt tagasi saatma Soome lapsi, kellel puudub reisidokument ning kelle foto ei ole kantud vanemate reisidokumendi. Tähelepanu ei pööratud asjaolule, et samal põhjusel on alaealisi välismaalasi piirilt tagasi saadetud ka varem ning et piiri ületamiseks kehtestatud sama nõue kehtib kõigi välisriikide alaealiste kodanike suhtes."

Eesti rahvatraditsioonid

Novembris tutvustati Eesti rahvatraditsioone (*Martin päivästä alkaa Virossa makkarakausi - HS.-02,7.11.*). Hannu Marttila kirjutas Rakverest: "Rakveres on sigade päev. Aedikutes ootab mitu sada siga küljeli, püstijalu, kõhuli, igäüks keskendunud iseendasse, kratsimisesse ja mööduvasse hetke. Mille ootel?" ... "Suure aedikute saali teisest otsast on kuulda ärritunud kiljumist, kui vahele trügivaid sigu juhitakse järjekorras protsessi poole, mille teisest otsas kaubakärud tõstavad lihakombinaati valgetesse plastikkastidesse jagatud sealihatooteid sadulautosse" ... "Mardipäeva järel on traditsiooniline toit verivorstid, mida Eestis süüakse singi asemel jõulutoiduna ja hilissügisel." Kaks päeva hiljem kirjutati (*Viron kulttuurisatoa Martin markkinoilla - HS.-02,9.11.*) Helsinki Wanhas Satamas (Vana Sadam) korraldatud Martin Markkinat. Eesti muusika, kirjandus, kunst, kino ja paljud teised kultuurialad olid esindatud Tuglas-seura korraldatud ürituses.

Mürgiviina kohtuprotsess

Augustis ilmunud *Pärnun myrkkyyiinatragediasta syytteet 19:lle. - HS.-02,11.8.* teatas eesseisvast kohtuprotsessist ja *Myrkkyyiinaoikeudenkäynti alkoi Virossa. - HS.-02, 10.12.* ning *Pärnun myrkkyyiinajutun pääsyytetty kiisti 68 ihmisen tapon. - HS.-02,10.12.* tuletasid jälle lugejatele meelde aastataguse salaviinamüügi juhtumi, mis kulmineerus 68 inimese surmaga.

Mõlemal aastal esinenud temaatika

Mõlema uuritud aasta jooksul kirjutati näiteks Merimies-Unionist ja Estonian Shippingist, Eesti-Soome suhetest üldiselt, Eesti valitsuse tegevusest, kohalike omavalitsuste valimistest, EL-ist, NATO-st, Eesti Vabariigi aastapäevast, kuritegevusest, kaubandusest, vaimsest kultuurist, minevikust, laevaliiklusest, spordist.

Merimiesunioni vs. Estonian Shipping

1999. aasta veebruaris kirjutati (*Käräjäoikeus: Merimies-Unionilla oikeus saartaa virolaisalukset. - HS.-99,20.2.*): "SAK-i (Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö) liige Merimies-Unioni on saavutanud esimese võidu vaidluses Eesti Estonian Shippingi vastu." ... "Kuigi laevad sõidavad Eesti lipu all, on Merimies-Unionil otsuse järgi õigus järele valvata, milliseid kollektiivlepinguid laevadel järgitakse." ... "Merimies-Unioni on nõudnud, et Eesti laevafirma teeks kollektiivlepingu unioniga. See kolmkordistaks Eesti meeskonna palgad." Samal päeval kirjutas Eesti Päevaleht samal teemal, aga kohtuotsus ei leidnud heakskiitu (*Soome kohus seadustas Eesti laevade boikoti. - EP.-99,20.2.*). "Oleme jõudnud täiesti uude etappi Eesti majanduses, nimelt oleme sattunud rahvusvahelises konkurentsivõime rolli," kommenteeris teede- ja sideminister Raivo Vare. "Selle lahingu soomlased võitsid ning seda kõige inetumal ja alatumal moel." EML-i arendusdirektor Viktor Palmeti sõnul põhjendas Helsingi kohus EML-i hagi tagasilükkamist sellega, et polnud piisavalt seadusandlikku alust boikotti lõpetada.

"Soome seaduste järgi on järelikult agressiivsed boikotitoimingud teise rahvuslipuga laeva vastu täiesti õigustatud," tähendas ta ... "Palmeti sõnul tähendab kohtuotsus seda, et kui mõni Eesti firma tahaks praegu alustada liinivedusid, kus üks sadam asub Soomes, siis ta ei saa seda teha enne, kui pole tõstnud oma meremeeste palgad põhjanaabri omadega ühele tasemele. "Kui tõsta palgad samale tasemele Soome meremeestega, muutub firma kohe turul konkurentsivõimeetuks," lisas Palmet. "Selle põhjus on suured toetused, mida Soome riik maksab oma laevafirmadele."

Virossa vaaditaan boikottia suomalaistuotteille. - HS.-99,24.2. ja *Virossa kaavillaan suomalaistuotteiden boikotointia. - HS.-99,28.2.* jätkasid veel samal teemal. Eesti majandusminister Jaak Leimann arvas, et eestlased võiksid küll hakata boikoteerima Soome tooteid protestiks Soome sekkumisele Eesti asjadesse. Leimann oli rääkinud Eesti Päevalehele, et ta ei võinud ministrina toetada boikotti, aga kodanikuna ja puhtalt emotsionaalselt polnud tal midagi Soome toodete ostu lõpetamise vastu. Eesti tööandjad ja tööstus tundsid muret selle üle, et Eesti teabevahendid ässitasid boikoteerima Soome tooteid (*Viron teollisuus huolissaan suomalaistuotteiden boikotoinnista. - HS.-99,1.3.*).

1998. aastal alanud episood jätkus veel neli aastat hiljem: *EU kovistelee Suomea virolaisalusten saarrosta*. - *HS.-02,23.3*. Uudise järgi oli EL-i komisjon teinud Soomele ametliku märkuse laevade blokeerimise pärast. Komisjoni arvates oleks ametivõimud pidanud keelama laevade blokeerimise. Uudises mainiti, et Merimies-Unioni esimees Simo Zitting oli olnud hämmastunud komisjoni otsusest. Tema arvates oli blokeerimine täiesti aktsepteeritav töövõitluse vorm.

Eesti-Soome suhted

1999. aasta aprillis ilmus esimene osa artiklisarjast "Veljeskansat tukkanuottasilla": *Virossa kasvaa ärtymys Suomea kohtaan. Tiedotusvälineissä nälvitään "porojen" toilailua ja muistutetaan naapurien ylimielisyydestä*. - *HS.-99,11.4*. Jukka Rislakki kirjutas, kuidas tallinlased saavad aru sellest, et põhjanaabrid, kes on valjuhäälsed, riietuvad dressidesse, laovad laiali oma raha, joovad liiga palju ja nõuavad kõigilt soome keele oskust, on tähtsad Eesti majandusele. Ja et needsamad inimesed vedasid kunagi mitu kohvipakki oma hõimuvendadele. Aga midagi oli muutnud. "Kas Soome sild on hakanud lõhenema?" oli mõni eesti ajaleht küsinud. Postimees kirjutas: "Soome on ise hakanud vanemaks vennaks, mängides meiega häbematult kahepaikset mängu ja sekkudes meie siseasjadesse."

Äripäev oli küsinud oma juhtkirjas poolnaljatamisi, kas välis- või kaitseministeerium ei peaks reageerima "Eesti iseseisvuse rikkumisele." Rislakki sõnul oli tollane president ja ka mitmed varasemad peaministrid Soome sõbrad, aga seda polnud enam automaatselt kõik uued Eesti juhid. Rislakki kirjutas, kuidas ta mõni aeg tagasi kuulis kohvikus, kuidas kõrvallauas istunud noored rääkisid "põtradest": eesti pantsientile tehti ajuoperatsioon, millega tema peast pidi lõigatama 5 protsenti. Kui ta ärkas, kahetses kirurg, et kogemata lõikas ta 50 protsenti ajudest. Patsientlõi käega ja ütles: "Ei se mitään!"

Kolm päeva hiljem avaldati sarja "Veljeskansat tukkanuottasilla" teine osa: *Ylimielisten ja tylyjen virolaisten käytös risoo ja hämmästyttää suomalaisia. Suomalaiset valittavat nokkavien virolaisten vetävän koko ajan kotiinpäin*. - *HS.-99,14.4*. Toimetaja Kari Räisänen oli intervjuueerinud loos mitut soome naisterahvast, kes uskusid, et kadedus on see, mis rikub soomlaste ja eestlaste suhteid. Tema arvas, et eestlased näevad Soome kõrget elatustaset, aga nad ei mäleta, et selle ehitamine võttis aastakümneid. Tuglas-seura juht Seppo Kuusisto, suur Eesti-sõber, ütles artiklis, kuidas ta oli hämmeldunud Eesti

ühiskondlikust arengust. Tal oli raske saada aru sellest, et Eestil polnud ikka veel progressiivset maksusüsteemi. Räisäneni sõnul arvavad mõned Soome ärimed, et ilma tippjuristita ei tasu Eestis äri teha. SL Shippingi tegevdirektor Reijo Niiranen ütles, et kui ärimed sõber töötab kohtus, mõjutab see ka kohtuotsust. Niiraneni sõnul pole siis midagi teha, isegi kui allkirjad oleksid paberil.

Ja mõne päeva pärast ilmus sarja kolmas osa: *Suomen ja Viron suhteet paremmat kuin koskaan.* - HS,-99,17.4. Räisänen kirjutas, et Soome ja Eesti vahelised suhted olid head: äri läheb hästi, inimesed reisivad ja ametiisikud peavad tihedalt ühendust. "Tegelikult pole Eesti ja Soome suhe olnud kunagi varem niisama hea kui praegu. Nii, ja hoolimata Eesti ajakirjandusest," olevat mõni Soome diplomaat öelnud.

Juunis kirjutas lugeja Eesti Päevalehes (*Eesti ja Soome suhete halvenemine või meediasõda?* - EP.-99,10.6.): "Eesti ja Soome suhete halvenemine on suurepärane näide sellest, et meedia ei lähtu enam niivõrd tegelikust olustikust, kuivõrd taastoodab iseennast. Teisisõnu, meedia ajab segamini Eesti ja Soome suhted ning enda suhtumise sellesse suhtesse ning tegelikult halveneb ainult viimane. Mart Laar on HS-ile öelnud: "Tundub, et meie maade suhted on olnud nii head, et ajakirjanikel pole probleeme, millest kirjutada." ... "sealse pressi lipulaev HS kirjutab mingi Eestiga seotud loo ning päev hiljem on selle refeeringud valgunud laiali üle kogu Soome meedia. Enamasti on aga algupärasest analüütilisest artiklist jäetud välja peaaegu kõik peale ajakirjaniku hinnangulise kommentaari."

2002. aasta suvisest passikonfliktist hoolimata tegid Eesti ja Soome ka koostööd ja hoolitsesid omavaheliste suhete eest vähemalt ametlikul tasemel (*Suomi ja Viro sopivat ympäristövaikutusten arvioinnista.* - HS.-02,24.2., *Lipponen vierailee Virossa.* - HS.-02,24.8., *Lipponen kiitti Viron veteraaneja ja tuhosi panssarivaunuja.* - HS.-02,31.8.)

Soome tollase peaministri Paavo Lipponeni Eesti-visitide ajal kirjutati (*Viisaiden ryhmä pohtimaan Suomen ja Viron suhteita.* - HS.-02,30.8.), et Soome ja Eesti asutavad tarkade meeste rühma arutlema riikidevaheliste suhete üle. Rühmas lepiti kokku Lipponeni ja Eesti peaminister Siim Kallase läbirääkimiste ajal Tallinnas. Tarku mehi oli vaja, sest Lipponeni arvates olid Eesti ja Soome vahelised suhted jõudnud pöördepunkti, kuna Eesti saab varsti EL-i liikmeks ja ka sellepärast, et Eesti tahtis NATO-ga ühineda. Lipponen selgitas oma

võõrustajatele Soome suhteid Venemaaga. Ta ütles, et Soome, Venemaa ja Eesti võiks alustada uut moodi koostööd. Läbirääkimistel olid esil ka tervishoiu küsimused, toiduainete probleem, organiseeritud kuritegevuse tõttu tekkinud probleemid ja Eesti sisepoliitiline olukord.

Eesti valitsuse tegevus

Ka Eesti valitsuse tegevus oli kõneaineks mõlemal aastal, 1999. aastal oli valitsuse eesotsas Mart Laar ja kolm aastat hiljem Siim Kallas (nt. *Kolmen puolueen liitto rakensi Virolle uutta hallitusohjelmaa.* - HS.-99,9.3., *Mart Laar kokoamaan Viron hallitusta.* - HS.-99,20.3., *Mart Laarin hallitus aloitti Virossa.* - HS.-99,26.3. ja *Viron hallitus hajosi mutta uudistukset jatkuvat.* - HS.-02,8.1., *Viron puolueet käynnistelivät hallitusneuvotteluita.* - HS.-02,14.1., *Siim Kallas muodostaa Viron hallituksen.* - HS.-02,19.1., *Viroon liikemiesten ja maalaisten yhteishallitus.* - HS.-02, 23.1.)

Kohalike omavalitsuste valimised

Kohalike omavalitsuste valimistest kirjutati nii 1999. kui ka 2002. aastal (nt. *Viron kunnallisvaaleissa äänestivät nyt myös venäläisasukkaat.* - HS.-99,18.10. ja *Hallituspuolueet menestyivät Viron kunnallisvaaleissa.* - HS.-02). Suurte uudiste hulgas paistis silma väike uudislugu August Pruuelist (*Virossa 102-vuotias pyrkii valtuustoon.* - HS.-02,25.9.), kes tahtis saada Otepää kohaliku omavalitsuse liikmeks. Otepää valimiskomisjoni esindaja oli öelnud, et aastatel 1918-1920 Eesti iseseisvuse nimel sõdinud vanahärral oli "tahtejõudu ja elurõõmu".

EL

1999. aastast oli üheksa artiklit, mille suures ülapealkirjas esines EL, 2002. aastast üksteist. Esimese uuritud aasta jooksul oli EL veel üsna kauge nähtus, artiklites spekulceriti näiteks selle üle, kas EL-ist on Eestile üldse kasu ja kuidas liitumine mõjub Eesti seadusandlusele. (Nt. *Virossa huolestuttu lakien muuttamisesta EU-kuntoon.* - HS.-99,12.5., *Uusi*

tiedotusyksikkö kertoo EU:sta virolaisille. - HS.-99,19.5., Ahtisaari ei usko Viron kielilain muodostuvan esteeksi EU-jäsenyydelle. - HS.-99,6.11.)

2002. aastal vaevas Eesti liitumine EL-iga soomlaste pead: *Tutkija: Viron EU-jäsenyys lisää alkoholiongelmia Suomessa. - HS.-02,26.5., Virosta ei työvoimaryntäystä. - HS.-02,31.5., Viron EU-jäsenyys kiristää kilpailua kuljetusalalla. - HS.-02,26.7.* Esimese uudise järgi kasvaksid alkoholist tulenevad probleemid Soomes märgatavalt siis, kui Eesti liituks EL-iga, kuna alkohol on Eestis tunduvalt odavam kui Soomes. Järgmine tekst oli juhtkiri, mis käsitles Suomen Gallupi uurimust Eesti tööturu atmosfäärist. Uuringu tulemuste põhjal oli eestlaste innukus Soome tööle minna natuke väiksem kui varem. Kaks aastat tagasi pidi isegi 33 protsenti eestlastest üsna tõenäolisena, et nad vähemalt korraks käiksid Soomes tööl, nüüd oli vastav arv ainult 24 protsenti. Kolmandana nimetatud uudises ütles Suomen huolintaliikkeiden liiton tegevdirektor Krister Kronlund: "Soome transpordifirmadest lahkub osa tõenäoliselt Eestisse, kuna seal on väiksemad maksud." Ta uskus ka, et soov kasutada odavamad Eesti tööjõudu peaks kasvama.

2002. aasta veebruaris kirjutas Jonu Mölsä (*Viron ulkoministeri uskoo pikaiseen EU-jäsenyyteen. - HS.-02,15.2.*), et Eesti välisministri Kristiina Ojulandi ning Soome välisministri Erkki Tuomioja läbirääkimistes oli käsitletud eriti EL-i laienemist, EL-i tulevikku ja territoriaalseid küsimusi. Teistes EL-i teemalistes artiklites arutleti näiteks selle üle, kas EL-ist oleks kasu Eesti põllumajandusele (*EU:n ehdottamat pienet maitokiintiöt huolestuttavat Viron pääministeriä. - HS.-02,9.3., EU-jäsenyys tuskin pelastaa Viron maataloutta. - HS.-02,3.4., Viron maatalousministeri: EU-jäsenyys elintärkeä. - HS.-02,4.4.*).

Detsembris kirjutati EL-iga ühinemise hääletusest (*Viro lykkää EU-äänestystä ehkä syksyyn. - HS.-02,6.12. ja Ottavatko virolaiset kutsun vastaan? - HS.-02,14.12.*) ja selgitati Tallinna tänavatel rahva suhtumist EL-i. 26-aastane Sirli Soomet ütles: "Ma ei tea. EL pole sama tähtis nagu NATO." 24-aastane Janek Toomikas vastas: "Ei. Ma ei usu plaanimajandusse." "Ei. Väiketalunikele oleks see kõige lõpp," ütles Sirje Lihten. "Jah, reisimine muutub lihtsamaks, kui saame ühise raha," nentis oma poolt 20-aastane Helina Laine. 17-aastane Egert: "Jah. Palk tõuseks." 19-aastane Kristian Nöör: "Jah. Rahvusvahelised tööturud avanevad ja kaubanduse alalt kaoksid tulumaksud ära."

NATO

1999. aastal oli NATO tõstetud suurde ülapealkirja neli korda, 2002. aastal kolm korda. 1999. aastal oli juba päris selge, et Eesti tahab NATO liikmeks saada (nt. *Naton ja EU:n kannattajia Virossa eniten.* - HS.-99,10.2., *Viro tukee Natoa Balkanilla.* - HS.-99,23.5.). Kolm aastat hiljem ületas novembris uudiskünnise Eesti kutsumine NATO-sse: *Nato-kutsu vei parran Viron entiseltä pääministeriltä.* - HS.-02,22.11. ja *Nato laajenee Virossa sauna- ja kauppareittien keskelle.* - HS.-02,24.1. Mart Laar oli täitnud oma lubaduse ja loobunud oma habemest: "Habe on ära. Tunneme kergendust, rõõmustame ja loodame, et Soome järgneb meile."

Eesti Vabariigi aastapäev

Uudisloo *Virossa itsenäisyyspäivää vietettiin liikennekaaoksessa.* - HS.-99,25.2. järgi halvas lumetorm liikluse Eesti Vabariigi aastapäeval Tallinnas ja peaaegu kogu maal. Linlastel paluti jätta autod koju. Bussid aga jäid kinni peatänavatele ja trammiliiklus seiskus. Päeval ei saanud lennukid maanduda. 2002. aastal tähistati iseseisvuspäeva Eestis näiteks väikeses piirkülas Mehikoormas (*Viron itsenäisyyspäivä kuuluu rajakylässä tv:n äärellä.* - HS.-02,24.2.). Kaja Grünthal oli teinud intervjuu Aksel Arustest, kes tollal tähistas Eesti Vabariigi aastapäeva 84. korda. "Vaatame televiisorit," oli ta öelnud tähtpäeva veetmise kohta. Proua Aino Aruste kavatses küpsetada kartuleid ja kotlette.

Kuritegevus

Kuritegevus esines HS-i lehtedel nii 1999. kui ka 2002. aasta jooksul (lisa 11). Vägivalla puhul pöörati tähelepanu eelkõige sündmustele, kus soomlane oli ohvriks, nt. *Tallinnan poliisi selvittänyt suomalaiskoululaisten ryöstäjät.* - HS.-99,13.1., *Poliisi tutkii suomalaisnaisen raiskausta Tallinnassa.* - HS.-99, 30.4., *Suomalaismies hakattiin kuoliaaksi Pärnussa.*-HS. - 99,29.6.

Ka näiteks prostitutsioonist kirjutati palju: *Virolaisnaisten parituksesta syytetyt vähättelevät toimintaansa ja voittojaan.* - HS.-02, 22.1., *Helsinkiläismies paritti virolaisnaisia 16*

asunnossa. - HS.-02,10.10., Viron ja Venäjän rikollisryhmät jakaneet Suomen prostituutiopiireihin. - HS.-02,6.6., mis kirjeldas Eesti ja Vene kurjategijate rühmade tegevust Soomes: "Soomes on prostitutsioon ja kupeldamine siirdunud mõne aasta jooksul peaaegu täiesti Eesti ja Vene kurjategijate rühmade alluvusse. Need rühmad on omavahel jaganud Soome oma osadeks, et "töörahu" säiliks ja tegevusest oleks võimalik kasumit saada..." "Politseinike sõnadest on kuulda väike pettumus kupeldamiskohtuotsuste pehmuse pärast. Oht vahele jääda on väike."

Kaubandus

Majandusteemaliste artiklite hulgas kirjutati kaubandusest kõige rohkem (lisa 13). Eriti peegeldus tekstides mõlema aasta jooksul soomlaste aktiivne äritegevus Eestis: nt. *Stockmann laajentaa tavarataloan Tallinnassa.* - HS.-99,4.2., *Asko avasi tavaratalon Tallinnassa.* - HS.-99,4.12., *Rautakirja valtaa lisää Viron lehtimarkkinoita.* - HS.-02,5.6., *Uusin Prisma avataan tänään Tallinnassa.* - HS.-02,16.10.

Vaimne kultuur

Vaimse kultuuri puhul kirjutati mõlemal aastal kõige rohkem mitmesugustest kultuuriüritustest (lisa 4). Kultuuritoimetajad informeerisid lugejaid näiteks Eesti teatrietendustest ja muusikaüritustest (nt. *Viron kesätapahtumissa lauletaan ja soitetaan.* - HS.-99,14.6., *Kuusi syytä lähteä Viroon teatterimatalle.* - HS.-99,16.10., *Evita-musikaali Tarton torille.* - HS.-02,4.6.). Samuti kirjutati palju Eesti-Soome ühistest kultuuriprojektidest (nt. *Suomalais-virolainen käännöskilpailu ratkesi.* - HS.-99,3.11., *Alvar Aallon Villa Tammekann kunnostetaan Tarton ja Turun yliopistojen yhteiskäyttöön.* - HS.-99,10.9.).

Kunst, kino, muusika ja kirjandus pälvisid samuti tihti kultuuritoimetajate tähelepanu. Näiteks 2002. aastal ilmus lugu Elmo Nüganenist ja tema lavastatud filmist "Nimed marmoritahvilil" (*Viron koulupojat sotilassaappaissa.* - HS.-02,3.3.). Eesti vabadussõda käsitlev film oli riigi taasiseseisvumisaja kallim filmiprojekt. Film põhines sama nime kandval raamatul, mille Albert Kivikas kirjutas enne Teist maailmasõda. Aastal 2002

valminud film käsitles vabadussõda moodsast vaatenurgast ja selles oli ka Nüganeni nägemus soomlaste osast Eesti sõjas.

Mingil määral kirjutati ka kultuurihoonetest, -auhindadest ja juubelipäevadest. 1999. aastal ilmus artikkel president Meri auks trükitud postmargist (*Viron presidentti Meri sai 70-vuotispäiväpostimerkin.* - *HS.-99,7.4.*). Artiklis toodi ka välja margi tegijad ja tõdeti lihtsalt, et "Esmaspäeval tähistas Eesti Post riigi presidendi 70. sünnipäeva eripostmargi väljaandmisega." Postimehes oli seevastu ilmunud juba jaanuaris kirjutis *Eesti post kingib president Merile tema näoga margi.* - *PM.-99,27.1.*, mis ei väljendanud sugugi sama neutraalset suhtumist. Artikli juhtlõik sõnastas: "Eesti Post kavatseb president Lennart Meri 70. sünnipäeva tähistamiseks lasta trükkida tema näopildiga postmargi, kuid filatelistide hinnangul on see vastuolus heade tavadega."

"Filatelisti Ants Kaasiku sõnul oli ametisoleva riigijuhi pildiga kirjamarkide trükkimine levinud Nõukogude Liidus ja teistes endistes sotsialismimaades." ... "Tallinna Pedagoogikaülikooli politoloogia õppetooli juhataja professor Georg Sootla üles Postimehele, et ei suhtu presidendi pildiga margi väljalaskmisse hästi. "Euroopas pole kombeks nimetada ametisolevate riigijuhtide järgi tänavaid või neile ausambaid püstitada," tõdes ta." ... "Eesti Posti kommertsdirektori Reet Nuu sõnul ei tasu Ants Kaasiku avaldusi ületähtsustada. "Meil on vaba maa ja igäüks omab õigust isiklikule arvamusele." ... "Kaasik pole ainuke filateeliaspetsialist Eestis. Soomlased lasid ka Urho Kaleva Kekkoneni näopildiga margi käibesse juba tema presidendiks oleku ajal.""

Minevik

1999. aastal kirjutati mineviku sündmustest 18 korda, kolm aastat hiljem kümme korda vähem (lisa 8). Tähelepanu pöörati asjadele, millega Eesti puutus kokku võõra võimu all olles ja millest Soome teabevahendite enesesentsuur ei lubanud kirjutada veel 1980. aastatel. (nt. *Salaperäisen "psykoaseen" pelko jäi neuvostoajalta elämään Virossa.* - *HS.-99,25.1.*, *Viroa taisteltiin vapaaksi venäläisten rahoilla.* - *HS.-02.15.12.*). 2002. aasta juunis ilmus artikkel soomepoistest, kellele Soome soovis maksta kompensatsiooni (*Virosta haravoitiin maailmansodassa haavoittuneita Suomen-poikia.* - *HS.-02,25.6.*). Tekstist oli lugeda, et Eestis leidus 48 Jätkusõjas haavata saanud soomepoissi. Suurim osa

soomepoistest taotles kompensatsiooni kuulmishäirete pärast. Eiland Vilepill, kes Soome sõtta minnes oli alles 18-aastane, lonkas tollal, 78-aastaselt, oma jalga; vahel tekkisid jala peale paised. Üks kord oli saunateel jalast välja tulnud väike granaadikild. "See oli suvel 1997. Jala sees oli kild muutunud hõbedavärviliseks," oli Vilepill meenutanud veidrat kogemust.

Sama aasta novembris algas Eestis ajalooline kohtuprotsess (*Virossa alkoi historiallinen kyyditysoikeudenkäynti. - HS.-02,20.11.*). Eesti kõige suuremale inimõiguste rikkumisi käsitlevale kohtuprotsessile oli kutsutud 400 saaremaalast, kelle Nõukogude Liit küüditas 1949. aastal Siberisse. Samal kuul kirjutati teisest Nõukogude-aegsest ebakohast (*Venäjä lupasi palauttaa Viron presidentin käädyt. - HS.-02, 7.11.*): Venemaa asepeaminister Valentina Matvijenko oli lubanud tagastada Eesti presidendi ametiraha. "Mäletan vähemalt kolme korda, kui Eestis on oodatud presidendi ametiraha tagasi," oli tagastamist kümme aastat ajanud Peep Pillak Eesti riigiarhiivist öelnud. 62 aastat tagasi, kui president Konstantin Päts pidi lahkuma presidendilossist Vene okupatsiooni alguses juunis 1940, oli ametiraha jäänud lossi. Ajaloolise kunstiesemena viidi see Nõukogude ajal Kremli muuseumi rahakappi.

Laevaliiklus

Laevaliiklus oli 1999. aastal teemaks 4,5 protsendis kõikidest artiklitest, kolm aastat hiljem oli huvi selle kohta langenud (lisa 15). Ilmus näiteks laevasõidukirjeldusi (*Luksushytissä Viron-risteilyllä. - HS.-99,14.4.*), uudiseid uutest alustest (*Uusi iso katamariini Tallinnan liikenteeseen. - HS.-99,10.1.*), laevaliikluse hooaegadest (*Kesäliikenne Tallinnaan loppuu jouluun mennessä. - HS.-99,24.11.*), turvalisusküsimustest (*Helsingin-Tallinnan katamaraanien tarkistus alkoi. - HS.-99,11.12.*), ilmastikutingimustest (*Myrsky häittäsi Viron-risteilyjä. - HS.-02,22.12.*)

Sport

Mõlemal uuritud aastal leidus 25 kirjutist, mille teemaks oli sport (lisa 14). Suurim osa spordiartiklitest olid lühiuudised, aga ilmus ka pikemaid lugusid, mis tutvustasid lugejatele

laiemalt Eesti spordikultuuri (nt. *Vioossa jalkapallo on iso juttu.* - *HS.-99,14.7.*) Mitmes uudises olid Eesti sportlased teeninud HS-i tunnustuse, nt. *Viron Andrus Aug vahvin Turun kortteliajossa.* - *HS.-99,26.4.*, *Viro kuritti tehotonta Suomea.* - *HS.-99,13.5.*, *Tallinna jyräsi yli Hanno Möttölään johtaman Helsingin.* - *HS.-99,19.8.*, *Virolaiset kestävimpiä Salpausselän maastossa.* - *HS.-99,27.9.*, *Virolaiset olivat parhaita Vaasan GP-kisassa.* - *HS.-99,13.10.*, *Viro voitti merellisen maaottelun.* - *HS.-02,14.1.*, *Oloksella virolaishiihtäjien juhlat.* - *HS,-02,11.11.*). Kui aga mõni Soome sportlane või spordimeeskond oli olnud Eesti sportlasest või meeskonnast edukam, seda ka rõhutati, nt. *Suomi paini Viron nurin.* - *HS.-99,9.1.*, *Tuplavoitto Virosta lentopallossa.* - *HS.-99,9.5.*, *Suomalaisuimarit nitistivät Viron.* - *HS.-02,12.11.*